

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Антонова О.Є.

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

Студента (ки) _____ підгрупи
Інституту іноземної філології

Житомир - 2009

УДК 378. 371
ББК 74. 03.
А 65

Рецензенти:

Н.Г.Сидорчук – кандидат педагогічних наук, доцент;

В.А.Ковальчук - кандидат педагогічних наук, доцент.

А 65

Антонова О.Є.

Загальна педагогіка. Робочий зошит: Посібник-практикум. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 96 с.

Посібник розроблено на основі обґрунтованої автором технології навчання майбутніх учителів базових знань з педагогіки у процесі викладання педагогічних дисциплін відповідно до навчальної програми курсу „Педагогіка”. Кожна тема представлена практичним блоком, який містить проблемні питання, різнорівневі педагогічні задачі, тести, практичні завдання, опорні схеми тощо

Для студентів та викладачів вищих навчальних педагогічних закладів.

© Антонова О.Є., 2009 р.

ТЕМА 1.1. ПРЕДМЕТ ТА ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

МЕТА: сприяти засвоєнню студентами теоретико-методологічних підходів до вивчення педагогічних наук, предмета, основних понять та категорій педагогіки; навчити їх здійснювати категорійний аналіз базових понять; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх учителів.

ОБЛАДНАННЯ: логічна опорна схема основних понять курсу педагогіки, роздатковий матеріал, підручники з педагогіки, словники, тестові завдання.

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: педагогіка, предмет вивчення педагогіки; методологія, методологічні основи педагогіки; основні категорії педагогіки: виховання, освіта, навчання, розвиток особистості; структура педагогічної науки, галузі педагогіки.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ТЕОРЕТИЧНІ МЕТОДИ: категорійний аналіз понять «виховання», «освіта», «навчання», «розвиток» шляхом співставлення, порівняння, аналізу, синтезу, явних визначень означених понять; конструювання визначень.

ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ: розв'язання педагогічних задач, пов'язаних з понятійним апаратом педагогіки, моделювання педагогічних понятійних ситуацій, проблемні питання, тестові завдання.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Предмет педагогіки.
2. Методологічні основи педагогіки.
3. Основні етапи розвитку педагогіки.
4. Основні категорії педагогіки.
5. Галузі педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

II. Практична частина:

1. Здійснити категорійний аналіз основних понять педагогіки, а саме: “виховання”, “освіта”, “навчання”, “розвиток”.
2. За допомогою практичних та тестових завдань перевірити рівень засвоєння студентами ключових понять теми.

III. Підведення підсумків заняття.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
2. Державна національна програма “Освіта: Україна XXI століття. – К.: Райдуга, 1994.

3. Закон України "Про Освіту" //Голос України. - 1996.- 25 квітня. - С.1-3.
4. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. - К., 1983.- Ч.1.
5. Кондрашова Л.В. Сборник педагогических задач. - М., 1987.
6. Концепція 12-річної загальноосвітньої школи. -
7. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. - К.: "Шкільний світ", 2001.
8. Педагогика /Под ред. Ю.К. Бабанского. - М., 1988. - Гл.1.
9. Педагогіка /За ред. М.Д. Ярмаченка. - К.,1986. - Розд.1.
10. Педагогика /Под ред. В.А.Сластенина. - М.,1997. - С. 72-92.
11. Подласый В.И. Педагогика. Новый курс: Учебник: В 2-х кн. - М.: Изд. центр ВЛАДОС, 1999. - Кн.1. "Общие основы". - 576 с.
12. Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад //Освіта. - 1993. - 3 вересня.
13. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Вид. 2-ге доповнене і перероблене /За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. - Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. - С.11-30.
14. Смирнов В.И. Общая педагогика в тезисах, дефинициях, иллюстрациях. - М.,1999. - 416 с.
15. Фіцула М.М. Педагогіка. - К., 2000. - С. 9-25.
16. Харламов И.Ф. Педагогика. - М., 1999. - Розд.1.

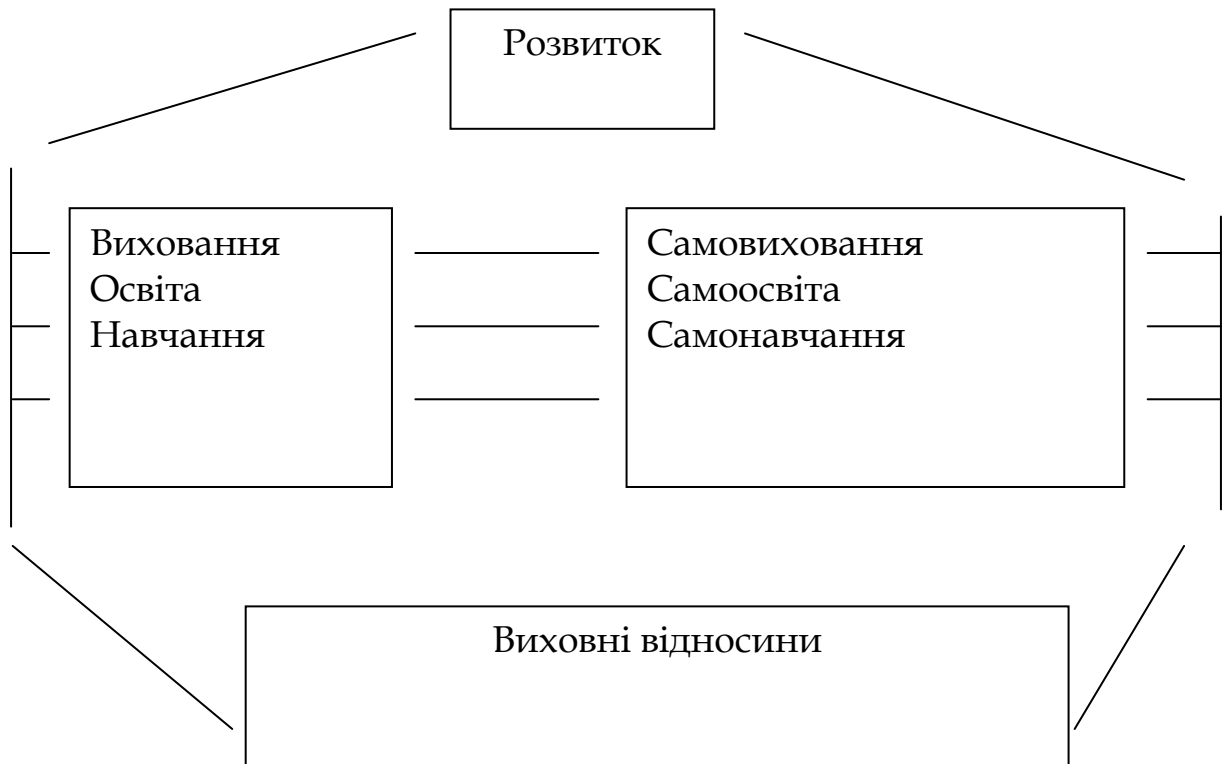
ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОBOB'ЯЗKOBOTO KОНСПЕКТУВАННЯ

1. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания. Педагогическая антропология: Предисловие //Хрестоматия по истории школы и педагогики в России /Под ред. Ш.И. Ганелина. - М., 1974. - 527 с.
2. Ушинский К.Д. О пользе педагогической литературы //Избранные педагогические сочинения: В 2 т. - М., 1976. - Т.1.

ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ВИKОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА РІВНЯМИ РЕПРОДУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

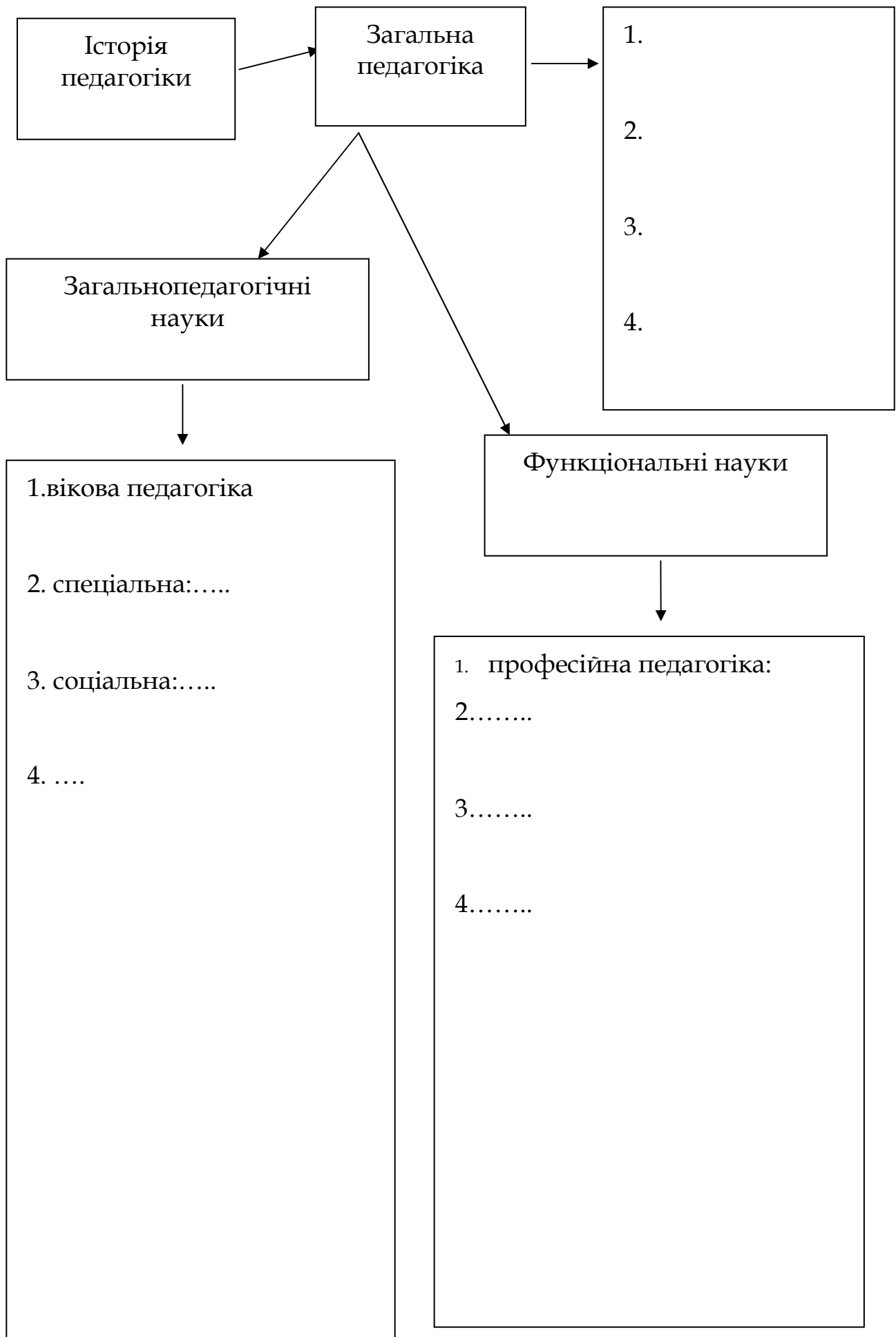
1. Охарактеризуйте основні етапи розвитку педагогічної науки: період, представники, основні поняття.
2. Дайте визначення понять "педагогіка", "предмет вивчення педагогіки". У чому полягає специфіка предмету педагогічної науки?
3. Що називають методологією науки? Назвіть основні елементи методологічних основ педагогіки.
4. Дайте визначення основних категорій педагогіки: "виховання", "освіта", "навчання", "розвиток".

5. Відомо, що на сучасному етапі розвитку педагогічної науки до основних категорій педагогіки більшість дослідників відносять такі поняття: виховання, освіта, навчання, розвиток, самовиховання, самоосвіта, виховні відносини. *Закінчити схему взаємозв'язків названих категорій (домалювати стрілки):*

6. З якими науками педагогіка має зв'язки? У чому вони полягають і яке мають значення для розробки теорії виховання?

7. З яких компонентів складається структура педагогічної науки? *Закінчити схему.*

КОНСТРУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Проаналізуйте інформацію про розвиток педагогічної науки і заповніть таблицю:

Етапи розвитку педагогічної науки	Головні компоненти педагогічних знань, які набували розвитку у визначені періоди	Основні педагогічні поняття	Видатні педагоги, найвизначніші педагогічні твори
I етап -			
II етап -			
III етап -			

2. Визначену галузь знань називають наукою, якщо вона відповідає ряду критеріїв, основні з яких наводяться нижче. Проаналізуйте, як виконуються ці умови для педагогіки. *Заповніть таблицю за схемою:*

№/п	Критерії науковості	Педагогіка
1.	Чітко визначено предмет вивчення	
2.	Наявні об'єктивні методи дослідження явищ і процесів	
3.	Зафіксовані об'єктивні зв'язки (закони і закономірності) між явищами і процесами, що становлять предмет вивчення	
4.	Виявлені закони і закономірності дозволяють передбачати (прогнозувати) майбутній розвиток подій	

3. Здійсніть категорійний аналіз основних понять педагогіки ("виховання", "освіта", "навчання", "розвиток") за такою схемою:

а) уважно ознайомтеся з наведеними у словничку визначеннями основних педагогічних категорій; порівняйте, зіставте і виберіть такі суттєві ознаки, які, на Ваш погляд, найбільш повно характеризують сутність кожного з запропонованих понять (категорійні ознаки). Для кожної з категорій заповніть таблицю за Зразком 1:

№/п	Категорійні ознаки	Кількість авторів
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

б) окресліть підходи різних авторів до визначення кожного з запропонованих понять. Чим зумовлена різноманітність цих підходів?

в) спробуйте сконструювати своє особисте визначення кожної педагогічної категорії, користуючись обраними категорійними ознаками і наступними правилами визначення понять:

Правило 1. *"Поняття, що визначається, і поняття, через яке воно визначається, повинні бути взаємозамінюваними".*

Якщо в якомусь контексті зустрічається одне з цих понять, то завжди повинна існувати можливість замінити його іншим. При цьому контекст, який був істинним до заміни, повинен залишитися таким само і після нього. Прикладом можуть стати наступні твердження:

А. "У процесі виховання формується особистість людини"

В. "У процесі цілеспрямованого впливу вихователя на вихованця формується особистість останнього".

Правило 2. *"Права і ліва частини визначення мають бути співвимірними, тобто однаковими за обсягом".*

Порушення правила співвимірності визначення спричинює помилки "надто широкого визначення" і "надто вузького визначення". Перший вид названої помилки виникає за умови відсутності у визначаючому понятті однак, специфічних для поняття, що означається. Для прикладу: "Виховання – це цілісний процес становлення людини". Таке визначення є "надто широким", оскільки у визначаючій частині відсутні специфічні ознаки, що відрізняють "виховання" від інших педагогічних понять.

Правило 3: *"Визначення не повинно будуватися за схемою кола, тобто, не можна визначати поняття саме через себе або через таке інше поняття, яке, в свою чергу, визначається через нього ж".*

Порушення цього правила призводить до логічної помилки – тавтології. Вона наявна, наприклад, у таких визначеннях:

А. „Розвиток – це розвиток, а не сталість”;

В. „Формування особистості є результат її розвитку, оскільки розвиток веде до її становлення”.

Головним завданням визначення є розкриття змісту невідомого поняття, що зробить його відомим. Тавтологія ж є словосполученням, яке містить „замкнене коло”, тобто, пояснює невідоме поняття через нього ж. У результаті, невідоме так і залишається невідомим. Таким чином, тавтологія не виконує функцій визначення, оскільки не розкриває змісту поняття. Щоб запобігти цій помилці у визначеннях, студенти мають завжди пам’ятати, що поняття, яке ми визначаємо, і поняття, через яке воно визначається, хоча і є рівними за об’ємом, але зовсім не тотожним за своїм змістом; вони являють собою самостійні поняття.

Правило 4. *“Визначення має бути ясним за змістом, тобто не повинно містити в собі двозначності чи полізначності”.*

Правило ясності порушується тоді, коли замість теоретичних, поняттєвих визначень вдаються до образних, художніх засобів, характерними рисами яких є інакомовність, багатозначність, символічність. Для прикладу: “Виховання є прикрасою у щасті та схованкою у біді” (Демокріт).

Правило 5. *„Визначення не повинне бути суто негативним”.*

Метою визначення є знаходження відповіді на запитання: що являє собою об’єкт чи явище? Для цього необхідно виявити і назвати у стверджувальній формі їх суттєві ознаки. Негативне визначення фіксує тільки відсутні ознаки, тобто, вказує на те, чим вказаний об’єкт не може бути. Для прикладу: „Розвиток – це процес, який не є сталістю”.

Правило 6. *„Визначення має бути зрозумілим, чітким, стислим”.*

Це означає, що у частині, яка визначає сутність поняття, можуть використовуватись тільки слова, знайомі і зрозумілі для тих, на кого розраховане визначення. Воно повинно бути стислим, бо надміру багатослівне визначення виходить за межі свого призначення і може перетворитися на простий опис. Визначаючи поняття, не можна припускатися двозначності, розмитості термінів, які можна по-різному інтерпретувати. Бажано також конструюючи визначення не користуватися образами, метафорами, порівняннями, тобто словами, що не додають твердженню однозначності і ясності його розумінню. Нечітке визначення призводить до поверхневих уявлень про сутність предмету чи явища та плутанини. Точність визначення поняття вимагає також його однозначності впродовж всього пояснення.

А. Визначення поняття “виховання”:

- Процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об’єктивних і суб’єктивних факторів. [3,53]
- Цілеспрямоване формування особистості, суть якого полягає у виробленні світогляду, моральних якостей, естетичних ідеалів, та сприяє її фізичному розвитку і підготовці до суспільно-корисної праці. [8]
- Процес цілеспрямованого формування особистості в умовах спеціально організованої виховної системи, яка забезпечує взаємодію вихователів і вихованців. [17,16]
- Цілеспрямований і систематичний вплив на розвиток людини з метою підготовки її до виконання конкретних ролей у системі суспільних відносин. [10,13]
- Систематичний і цілеспрямований вплив вихователя на вихованців з метою формування у них рис і якостей особистості, необхідних суспільству. [14,9]
- Процес цілеспрямованого керівництва формуванням всебічно розвиненої людини у системі навчально-виховних закладів. [15]
- Процес і результат цілеспрямованого впливу на розвиток особистості, її відношень, рис, якостей, поглядів, переконань, способів поведінки у суспільстві. [11,9]
- Спеціально організований педагогічний вплив на особистість, що розвивається, з метою формування соціальних властивостей і якостей, які визначаються суспільством. [19,79]
- Спеціально організована діяльність педагогів і вихованців спрямована на реалізацію цілей освіти в умовах педагогічного процесу. [12,86]
- Цілеспрямоване створення умов для різнобічного розвитку і саморозвитку людини, набуття нею соціальності. [2,22]

ВИХОВАННЯ		
№/п	Категорійні ознаки	Кількість авторів
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Сформулюйте власне визначення поняття „виховання”, використовуючи виділені категорійні ознаки.

ВИХОВАННЯ – це _____

Б. Визначення поняття «освіта»:

- Процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання. [3,241]
- Система знань, умінь і навичок, здобутих людиною у навчальних закладах у процесі навчання; загальний рівень знань, культури у суспільстві. [1,16]
- Процес і результат оволодіння учнями системою наукових знань та пізнавальних умінь і навичок, формування на цій основі світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвитку її творчих сил і здібностей. [11,9]
- Такий бік виховання, котрий полягає в оволодінні системою наукових та культурних цінностей, накопичених людством. [12]
- Цілеспрямований процес навчання і виховання в інтересах особистості, суспільства, держави, що супроводжується констатацією досягнення громадянином визначених державою освітніх рівнів. [7,8]
- Єдиний процес фізичного і духовного формування особистості, процес соціалізації, що свідомо орієнтований на деякі ідеальні образи, на історично обумовлені, більш-менш чітко зафіксовані у суспільній свідомості соціальні еталони (спартанський воїн, добродійний християнин..., гармонійно розвинена особистість). [12]
- Творення Людини; зафіксоване досягнення рівня культури, загальних чи професійних знань, набутих у процесі навчання (початкова, середня, вища); діяльність, спрямована на відповідне досягнення; система навчальних, наукових і методичних органів та закладів, що її забезпечують (система освіти). [2]
- Процес і результат цілеспрямованого інформаційного окультурнення суб'єктів діяльності заради утвердження соціально-культурної форми життя. Отже, освіта є процесом і результатом цілеспрямованого формування культури людини. [7,16]

ОСВІТА		
№/п	Категорійні ознаки	Кількість авторів
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Сформулюйте власне визначення поняття „освіта”, використовуючи виділені категорійні ознаки.

ОСВІТА - це _____

В. Визначення поняття “навчання”:

- Цілісний двосторонній процес педагогічної діяльності вчителя (викладання) і пізнавально-навчальної діяльності учнів (учіння), спрямований на досягнення навчально-виховних завдань. [4,34]
- Процес двосторонньої діяльності педагога і учнів спрямований на передачу і засвоєння знань учнями. [14,9]
- Цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого відбувається засвоєння знань, умінь, навичок, здійснюється виховання та розвиток учнів. [5,202]
- Цілеспрямований процес взаємодії між учителем та учнями з метою їхнього розвитку, освіти та виховання. [16,76]
- Цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь та навичок і способів пізнавальної діяльності людини. [3,223]
- Цілеспрямований процес взаємодії учителя і учнів, у ході якого здійснюється освіта людини. [11,10]
- Двосторонній процес, який охоплює засвоєння навчального матеріалу, тобто діяльність учнів (учіння) і керівництво ними, тобто діяльність учителя (викладання). [9,95]

- Цілеспрямований педагогічний процес організації і стимулювання активної навчальної і пізнавальної діяльності учнів по оволодінню науковими знаннями, уміннями та навичками, розвитку творчих здібностей, світогляду та морально-естетичних поглядів і переконань. [19,79]
- Особлива спільна соціальна діяльність з прискореної передачі молодому поколінню і засвоєння ним шляхом організованої пізнавальної і практичної діяльності накопиченого соціального досвіду. [6,4]

НАВЧАННЯ		
№/п	Категорійні ознаки	Кількість авторів
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Сформулюйте власне визначення поняття „навчання”, використовуючи виділені категорійні ознаки.

НАВЧАННЯ - це _____

Г. Визначення поняття “розвиток”:

- Процес формування психічних якостей і властивостей особистості, що дозволяють пізнавати оточуючий світ. [12,72]
- Процес формування особистості як соціальної якості індивіда на основі його соціалізації і виховання. [3,289]
- Процес становлення особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих соціальних і природних чинників. [11,9]
- Процес кількісних і якісних змін, які відбуваються в організмі, психіці, інтелектуальній та духовній сферах людини під впливом зовнішніх (природне і соціальне середовище, виховання, колективна діяльність, спілкування) та внутрішніх (анатомо-фізіологічні передумови, особиста

активність, що реалізується у діяльності), керованих (виховання і самовиховання) некерованих (об'єктивний, стихійний вплив середовища) факторів. [17,13]

- Ряд внутрішньо пов'язаних, послідовних і прогресивних змін, що характеризують рух людини від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності. [9,140]
- Ряд послідовно пов'язаних кількісних і якісних змін, що відбуваються з організмом людини від моменту її народження і до кінця життя, становлення людини як соціальної істоти.
- Взаємопов'язаний процес кількісних і якісних змін, що відбуваються в анатомо-фізіологічному визріванні людини, в удосконаленні її нервової системи і психіки, а також її пізнавальній і творчій діяльності, у збагаченні її світогляду, моральності, суспільно-політичних поглядів, переконань. [19,62]

РОЗВИТОК		
№/п	Категорійні ознаки	Кількість авторів
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Сформулюйте власне визначення поняття „розвиток”, використовуючи виділені категорійні ознаки.

РОЗВИТОК – це _____

Даючи визначення основних понять педагогіки, можна помітити, що вони глибоко взаємопов'язані між собою. Тому, при їх аналізі необхідно виділити домінуючу, головну функцію кожного з них і саме на цій основі виокремити їх відмінності.

4. Вам вже відомо, що методологічні основи науки – це той фундамент, з позицій якого дається пояснення основних досліджуваних явищ і процесів, розкриваються їх закономірності. Охарактеризуйте методологічні основи педагогіки за їх рівнями і заповніть таблицю:

Рівні методології педагогічної науки		Компоненти методологічних рівнів
Вищий рівень	Філософська методологія	Загальні закони філософії, основні положення теорії пізнання тощо
II		
III		
IV		
V		

5. Міжпредметні зв'язки педагогіки дають можливість повніше пізнати педагогічні факти, явища, процеси. Назвіть кілька наук, з якими пов'язана педагогіка і вкажіть, у чому полягає цей зв'язок. *Заповніть таблицю:*

№/п	Наука, з якою педагогіка має зв'язки	Форми і об'єкти зв'язку
1.	Філософія	Терміни, закони, ідеї, принципи
2.		
3.		
4.		
5.		

ТВОРЧИЙ РІВЕНЬ

1. Спробуйте, виступивши у двох амплуа (прибічника та опонента К.Д.Ушинського), довести справедливість і необґрунтованість тверджень автора про те, що педагогіка не є наукою (Ушинський К.Д. Педагогічна антропологія. Вступ.

2. Ми стверджуємо, що педагогіка активно використовує результати дослідження інших наук і змінюється під їх впливом. Чи впливає сама педагогіка на розвиток інших наук? Якщо впливає, то яким чином?

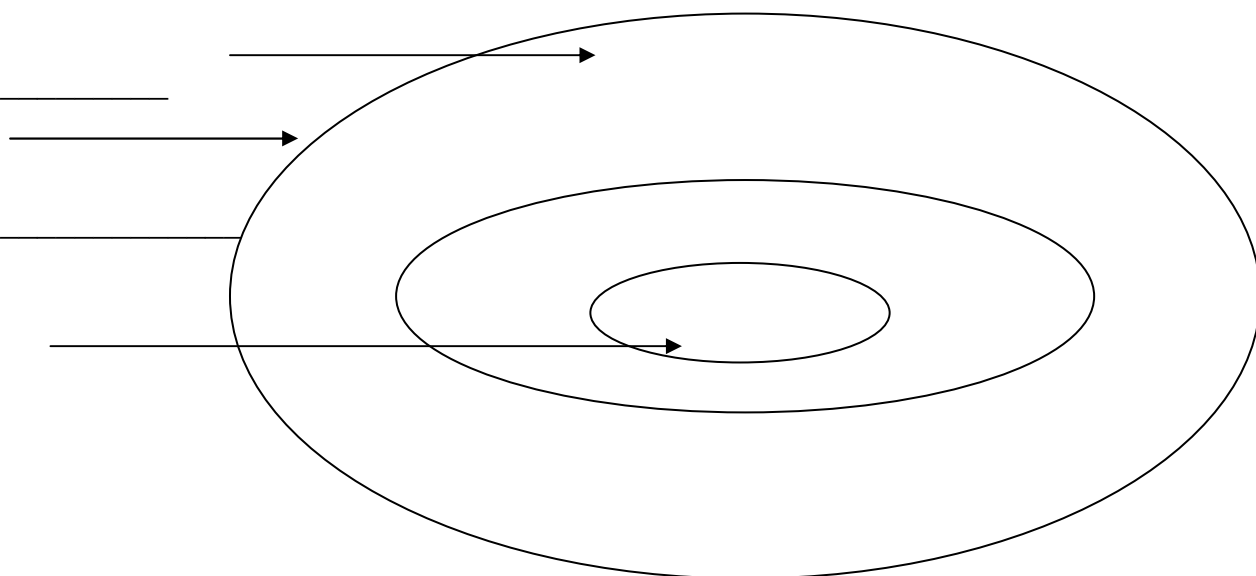
3. На основі проведеного попередньо категорійного аналізу основних педагогічних категорій, проілюструйте співвідношення цих понять:

а) за допомогою логічної схеми

? _____

? _____

? _____

б) у вигляді “педагогічної матрьошки”

ДАЙТЕ ВІДПОВІДІ НА ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

РЕПРОДУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Педагогіка – це...

- а) наука про механізми входження людини у суспільство;
- б) наука про закономірності виховання, освіти і навчання особистості на всіх етапах її вікового розвитку;
- в) наука про закономірності передачі соціального досвіду від старших поколінь до молодших;
- г) правильної відповіді немає.

2. Предмет педагогіки полягає у вивченні ....

3. Методологія педагогіки – це:

- а) сукупність методів науково-педагогічного дослідження;
- б) сукупність вихідних філософських ідей, які лежать в основі дослідження явищ педагогічної дійсності;
- в) закони і закономірності, принципи, форми і методи виховання;
- г) правильної відповіді немає.

4. До методологічних основ педагогіки належать:

- а).....;
- б).....;
- в).....;
- г).....;
- д).....

5. Основними категоріями педагогіки є (виберіть найбільш повну відповідь):

- а) виховання, освіта, самовиховання, перевиховання;
- б) виховання, самовиховання, перевиховання;
- в) виховання, освіта, навчання, розвиток;
- г) виховання, освіта, навчання;
- д) правильної відповіді немає.

КОНСТРУКТИВНИЙ ТА ТВОРЧИЙ РІВНІ

А. Вам пропонується ряд визначень педагогічних понять і варіанти відповідей, одна з яких правильна. Виберіть правильну, на Вашу думку, відповідь і вкажіть її номер.

1. Цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого відбувається засвоєння знань, умінь і навичок.

- а) виховання   в) освіта
- б) розвиток   г) навчання

2. Ряд внутрішньо пов'язаних, послідовних і прогресивних змін, що характеризують рух людини від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності.

- а) виховання   в) освіта
- б) розвиток   г) навчання

3. Процес цілеспрямованого формування особистості.

- а) виховання   в) освіта
- б) розвиток   г) навчання

4. Процес і результат засвоєння людиною знань, умінь і навичок та пов'язаних з ними практичних і пізнавальних способів діяльності.

- а) виховання   в) освіта
- б) розвиток   г) навчання

5. Цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого здійснюється освіта людини.

- а) виховання   в) освіта
- б) розвиток   г) навчання

Б. Які з перерахованих далі ознак мають відношення до запропонованих понять?

1. "ВИХОВАННЯ"

- а) кількісні та якісні зміни;
- б) процес;
- в) формування особистості;
- г) засвоєння знань, умінь і навичок;
- д) вплив.

2. "НАВЧАННЯ"

- а) засвоєння знань, умінь і навичок;
- б) формування особистості;
- в) вплив;
- г) взаємовплив;
- д) кількісні та якісні зміни.

3. "РОЗВИТОК"

- а) процес;
- б) формування особистості;
- в) вплив;
- г) кількісні та якісні зміни;

д) засвоєння знань, умінь і навичок.

4. "ОСВІТА"

а) формування особистості;

б) процес;

в) взаємовплив;

г) засвоєння знань, умінь і навичок;

д) кількісні та якісні зміни.

В. Вставити пропущені слова у наведені визначення основних педагогічних понять.

1. *Виховання* – це _____ процес _____ вихователя і вихованців з метою _____.

2. *Навчання* – це _____ двосторонній _____ взаємодії _____ і _____, у ході якого відбувається _____.

3. *Розвиток* – це _____ послідовних _____, що відбуваються з _____ людини від моменту _____ і до _____, і характеризують _____ її від від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності.

4. *Освіта* – це _____ і _____ засвоєння людиною _____, формування на цій основі _____, розвиток творчих сил і здібностей.

ВАШ ПЕДАГОГІЧНИЙ СЛОВНИК

(знайти і виписати визначення таких понять)

ПЕДАГОГІКА - _____

_____

_____

ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІКИ _____

_____

_____

МЕТОДОЛОГІЯ - _____

_____

_____

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ - _____

_____

_____

КАТЕГОРІЯ - _____

_____

_____

СТРУКТУРА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ - _____

_____

_____

ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІКИ - _____

_____

_____

_____

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА - _____

_____

_____

_____

ВІКОВА ПЕДАГОГІКА - _____

_____

_____

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА - _____

_____

_____

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА - _____

_____

_____

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА - _____

_____

_____

ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА - _____

_____

_____

ЕТНОПЕДАГОГІКА - _____

_____

_____

ТЕМА 1.2. МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МЕТА: ознайомити студентів з методами педагогічних досліджень і сформувати в них уміння користуватися цими методами у своїй практичній діяльності.

ОБЛАДНАННЯ: схема основних методів педагогічних досліджень, тестові завдання.

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: методи науково-педагогічних досліджень; методологія педагогічних досліджень; рівні педагогічних досліджень: емпіричний, теоретичний, методологічний; принципи відбору методів дослідження; структура методів педагогічного дослідження.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ТЕОРЕТИЧНІ МЕТОДИ: аналіз методів, структурування, систематизація.

ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ: індивідуальні завдання, моделювання ситуацій педагогічного експерименту, ділова гра, розв'язування педагогічних задач, тестові завдання.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Характеристика науково-педагогічного дослідження.
2. Поняття про методи дослідження та їх вибір.
3. Методи емпіричних досліджень:
  - а) вивчення педагогічної літератури, документів та результатів діяльності;
  - б) спостереження;
  - в) опитування (інтерв'ювання, анкетування, бесіда);
  - г) оцінювання (рейтинг, консиліум);
  - д/ вивчення і узагальнення педагогічного досвіду;
  - е/ діагностика (тестування, шкалування);
  - ж) педагогічний експеримент (природний, моделюючий, лабораторний).
4. Методи теоретичних досліджень:
  - а) теоретичний аналіз та синтез;
  - б) абстрагування - конкретизація та ідеалізація;
  - в) моделювання.

II. Практична частина

1. Інформаційне повідомлення про різні види методів педагогічного дослідження.
2. Розв'язування педагогічних задач з теми.

3. Перевірка завдань для самостійної роботи стосовно розробки анкет.
4. Виконання тестових завдань.

III. Підведення підсумків заняття

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Введение в научное исследование по педагогике /Под ред. В.И.Журавлева. - М., 1988. - С. 17-33.
2. Жариков Е., Крушельницкий Е. Для тебя и о тебе. - М., 1991.
3. Загвязинский В.И. Методология и методика дидактического исследования. - Л., 1982.
4. Изучение личности учащегося и ученического коллектива /Под ред. Л.Фридмана. - М., 1988.
5. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. - К., 1993. - Ч. I.
6. Кочетов А.И. Педагогические исследования. - Рязань, 1975.
7. Методы педагогических исследований. - М., 1972.
8. Педагогика /Под ред. Ю.К.Бабанского. - М., 1988. - Гл. 6.
9. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Вид. 2-ге доповнене і перероблене /За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. - Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. - С.31-46.
10. Проблемы методологии педагогики и методики исследований. -М., 1971.
11. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. - К., 1998.
12. Скаткин М. Н. Методология и методика педагогических исследований. - М., 1986.

ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА РІВНЯМИ РЕПРОДУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Дайте визначення поняття “науково-педагогічне дослідження”.
2. Назвіть і охарактеризуйте об’єкт і предмет педагогічних досліджень.
3. Що є головною метою педагогічного дослідження?
4. Назвіть і охарактеризуйте рівні педагогічного дослідження.
5. Дайте визначення поняття “методи науково-педагогічного дослідження”.
6. Назвіть і охарактеризуйте будь-які три методи емпіричного педагогічного дослідження.
7. *Заповніть до кінця схему:*

КОНСТРУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Користуючись посібниками з педагогіки, визначте структуру науково-педагогічного дослідження. Проаналізуйте, як пов'язані різні види дослідження. Визначте значення кожного з них для розвитку педагогічної науки і практики. *Заповніть таблицю:*

Структура науково-педагогічного дослідження		
Фундаментальні дослідження	Прикладні дослідження	Розробки

2. Назвіть особливості емпіричного, теоретичного та методологічного рівнів педагогічного дослідження. *Охарактеризуйте їх за схемою:*

Рівні науково-педагогічного дослідження	Результати дослідження	Учасники дослідження
1. Емпіричний		

2. Теоретичний		
3. Методологічний		

3. Розкрийте можливості методів опитування у педагогічних дослідженнях і покажіть їх переваги і недоліки.

4. Укажіть на зв'язок анкетування, інтерв'ювання та бесіди з іншими методами науково-педагогічних досліджень.

5. Розробіть анкету для студентів за однією з перерахованих далі тем:

- ✓ *“Учитель, на якого чекають. Який він?”*
- ✓ *“Професійне самовиховання майбутнього вчителя: необхідність, напрями, методи”;*
- ✓ *“Роль шкільної практики у професійній підготовці студента педагогічного навчального закладу”;*
- ✓ *„Мотиви, якими я користувався при виборі педагогічної професії”;*
- ✓ *„Якими спеціальними (педагогічними) здібностями має володіти вчитель?”.*

6. Виконайте завдання “Від А до Я”.

Цей вид роботи виконується у парах. Студенти отримують картки, на яких написані окремі групи літер (наприклад, АБВГД; АМНО; ПРС тощо). Комбінації літер можуть бути різними.

Кожна пара студентів одержує одну картку. Пропонується: за 10 хвилин пригадати і записати якнайбільше педагогічних термінів, що починаються вказаними літерами. Перемогу одержує той, хто записав найбільше педагогічних понять.

Завдання можна ускладнити: кожен має право записувати лише ті поняття, сутність яких він може пояснити. Перевірку результатів

проведеної роботи може здійснити партнер або викладач, які можуть запропонувати дати визначення будь-якого слова з одержаного списку.

ТВОРЧИЙ РІВЕНЬ

1. У чому проявляється методологічний підхід до дослідження проблем виховання, навчання і розвитку?
2. Оберіть відповідно до своєї фахової спеціальності тему науково-дослідної роботи і визначте для неї структуру дослідження за схемою:

Тема	
Об'єкт дослідження	
Предмет дослідження	
Мета дослідження	

Гіпотеза дослідження	
Завдання дослідження	
Методи дослідження	

3. Зробіть письмовий огляд тижневика “Освіта України” або будь-якого іншого науково-популярного педагогічного видання. На одну із статей, яка Вас зацікавила, напишіть анотацію.

4. Визначте методичне забезпечення для вивчення певної риси особистості. Обґрунтуйте доцільність і можливу ефективність застосування запропонованих методів.

5. Виконайте завдання, яке одночасно є і перевірочним, і дослідницьким. Для цього выпишіть окремо педагогічні терміни, які вивчалися на практичних і лекційних заняттях, а саме:

педагогіка, предмет вивчення педагогіки; методологія, методологічні основи педагогіки; категорія, виховання, освіта, навчання, розвиток особистості, формування особистості; наукове дослідження, методи науково-педагогічних досліджень; методологія педагогічних досліджень; педагогічний експеримент, моделювання, аналіз, синтез, індукція, дедукція, бесіда, анкета, тест, рейтинг, педагогічний консиліум, шкалування.

Уважно проаналізуйте їх. Віднесіть кожен з них за ступенем зрозумілості для Вас до однієї з наступних груп:

1. поняття знайоме, повністю зрозуміле, можу пояснити без утруднень і навести приклади;

3. вважаю, що поняття знайоме, можу пояснити сутність, проте відчуваю деякі утруднення при відборі слів для пояснення та прикладів;
4. здогадуюсь, що означає це поняття, однак маю утруднення у поясненні та наведенні прикладів;
5. загалом чув, проте не замислювався, що воно означає;
6. взагалі не чув, не знаю.

№/п	Ступінь зрозумілості поняття	Поняття
1	поняття знайоме, повністю зрозуміле, можу пояснити без утруднень і навести приклади	
2	вважаю, що поняття знайоме, можу пояснити сутність, проте відчуваю деякі утруднення при відборі слів для пояснення та прикладів	
3	здогадуюсь, що означає це поняття, однак маю утруднення у поясненні та наведенні прикладів	
4	загалом чув, проте не замислювався, що воно означає	
	взагалі не чув, не знаю	

Тепер оцініть ваші суб'єктивні враження, що виникли при роботі з термінами, більш диференційовано. Вам пропонується відобразити свої оцінки у балах за традиційною 5-ибальною шкалою.

Щодо кожного терміну у вас мають бути три оцінки відповідно до наступних критеріїв:

1. Рівень “схоплення”, розпізнавання сенсу даного терміну (5 - абсолютно чітко уявляю, про що йдеться, ..., 1 - не можу навіть здогадатись, що це означає).
2. Рівень пояснення, передавання іншим сенсу терміну (5- можу пояснити без будь-яких утруднень, ясно і зрозуміло, ..., 1 - не можу дібрати слів).
3. Рівень ілюстрування на прикладах (5 - можу дібрати багато прикладів, ..., 1 - нічого не приходить до голови).

За результатами роботи узагальнення відбувається за наступною схемою (Табл. 1)

Таблиця 1

Матриця розрахунків кількісних показників

Терміни, поняття	Рівень розуміння	Рівень пояснення	Рівень ілюстрування
педагогіка			
предмет вивчення педагогіки			
методологія науки			
методологічні основи педагогіки			
категорія			
виховання			
освіта			
навчання			
розвиток особистості			
формування особистості			
наукове дослідження			
методи науково-педагогічних досліджень			
методологія педагогічних досліджень			
педагогічний експеримент			
моделювання			
аналіз			
синтез			
індукція			
дедукція			
бесіда			
анкета			
тест			

рейтинг			
педагогічний консилиум			
шкалування			

Аналізуючи результати роботи, Ви зможете виявити:

- при засвоєнні яких понять Ви відчуваєте найбільший дефіцит інформації:

- який вид утруднень найбільше розповсюджений (розуміння, пояснення чи ілюстрація). Потрібне підкреслити.

Тестові завдання для перевірки знань
(вибрати правильну відповідь)

1. Методи педагогічного дослідження – це:

а/ система цілеспрямованої педагогічної взаємодії учителя і учня, спрямована на формування суспільних і особистісних рис дитини;

б/ діяльність учителя, вихователя, спрямована на вивчення педагогічного процесу;

в/ способи, з допомогою яких вивчаються різноманітні сторони виховання, освіти і навчання.

2. У педагогіці розрізняють такі рівні педагогічного дослідження:

а/ практичний і теоретичний;

б/ практичний, емпіричний і теоретичний;

в/ емпіричний, теоретичний і методологічний.

3. Об'єктом педагогічного дослідження є:

а/ пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу;

б/ педагогічні явища, факти, з яких складається педагогічний процес;

в/ якість знань, умінь і навичок.

4. Метод рейтингу використовується для:

а/ отримання інформації щодо типовості певних педагогічних тенденцій;

б/ з'ясування думки вихователів і учнів відносно тих чи інших явищ і фактів;

в/ оцінювання тих чи інших сторін діяльності компетентними суддями.

5. “Это своеобразно сконструированный и осуществленный педагогический процесс, включающий принципиально новые его элементы и поставленный таким образом, что дает возможность глубже, чем обычно, видеть связи между различными его сторонами и учитывать точно результаты внесенных изменений” (Проблемы методологии и методики исследований педагогики /Под ред. М.А.Данилова. - М., 1971. - С. 93).

а/ анкетування; б/ інтерв'ю; в/ педагогічний експеримент.

Тест самовизначення студента "Знайди свій шлях"

Цей тест допоможе Вам перевірити, чи правильно Ви обрали для себе професійний напрям діяльності.

Відомий психолог Е.О.Клімов розподілив усі професії на п'ять груп:

- 1) професії типу “людина – природа” (наприклад, лісовод, агроном, біолог),
- 2) професії типу “людина – техніка” (слюсар, механізатор, водій);
- 3) професії типу “людина – людина” (педагог, медсестра, адміністратор);
- 4) професії типу “людина - знакова система” (математик, програміст);
- 5) професії типу “людина - художній образ” (фотограф, актор, художник).

Відповівши на запропоновані запитання, Ви зможете визначити, якій з груп професій Ви надаєте перевагу. Чи подобається Вам вид діяльності, про який говориться у запитаннях? Довго роздумувати не треба. Якщо скоріше подобається, ніж не подобається, поставте у відповідній клітинці таблиці знак “+”. Якщо подобається – “++”, дуже подобається – “+++”. Якщо скоріше не подобається, ніж подобається – “-”, якщо не подобається – “--”, дуже не подобається – “---”.

Тест послідовно проводиться за кожною з двох запропонованих колонок запитань. При цьому, одній з них обов'язково необхідно надати перевагу.

Після цього слід підрахувати кількість “+” та “-” у кожній з груп професій. Найбільша сума знаків допоможе визначити групу професій, якій Ви надаєте перевагу.

Питання тесту самовизначення “Знайди свій шлях”

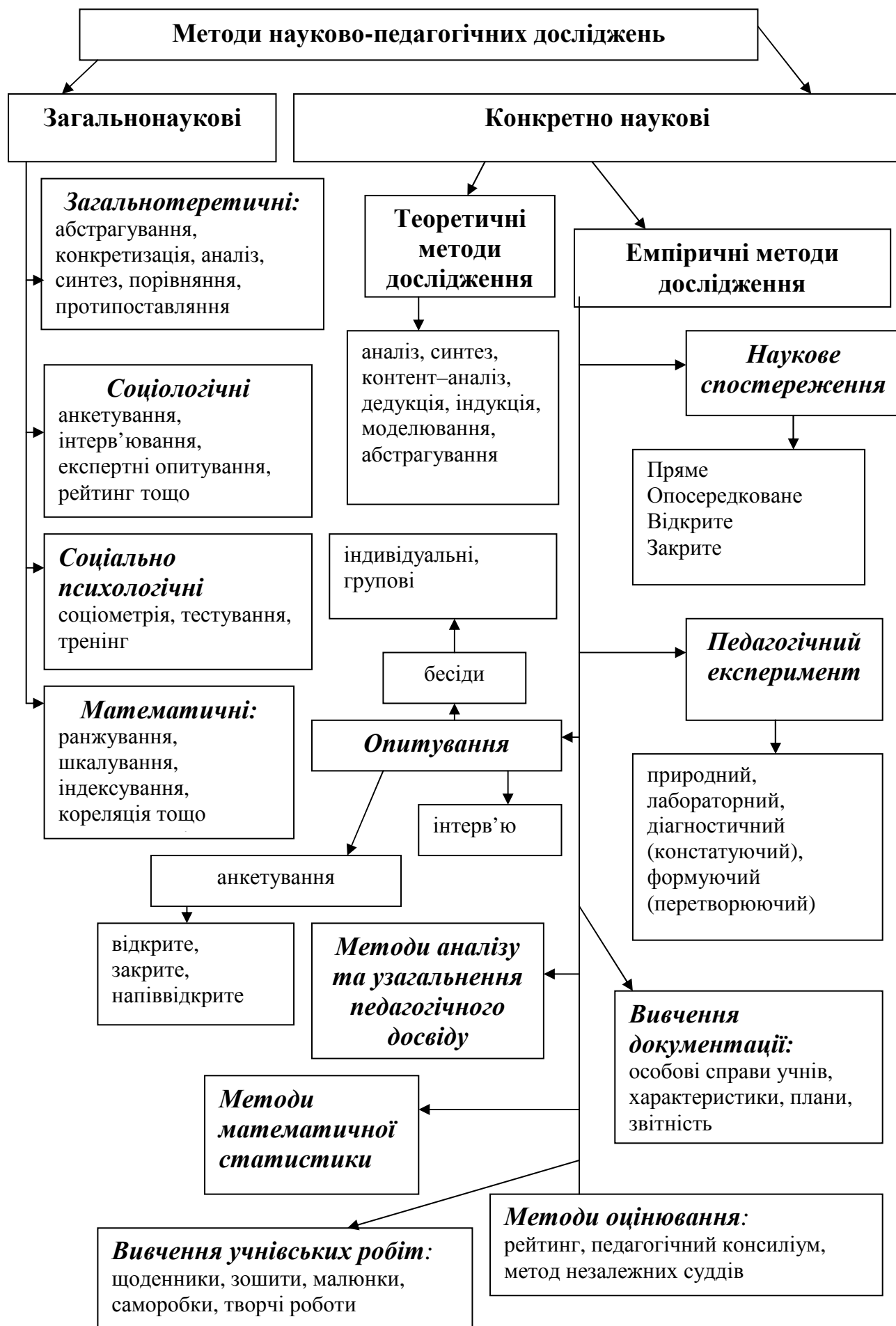
№/п	А	Б
1	Доглядати за тваринами	Обслуговувати машини, прилади
2	Лікувати хворих	Складати програми для комп'ютера
3	Стежити за якістю книжкових ілюстрацій, плакатів	Стежити за станом розвитку рослин
4	Обробляти матеріали (дерево, тканини, метал)	Рекламувати, продавати товари
5	Обговорювати науково-популярні статті	Обговорювати п'єси, концерти
6	Вирощувати тварин	Допомагати товаришам у роботі,

		спорті
7	Налагоджувати музичні інструменти	Керувати трактором, потягом
8	Надавати людям інформацію (у довідковому бюро, на екскурсії)	Оформлювати виставки, брати участь у підготовці концертів
9	Ремонтувати речі, прилади	Шукати і виправляти помилки у тексті, малюнках
10	Лікувати тварин	Виконувати обчислення, розрахунки
11	Виводити нові сорти рослин	Конструювати машини, проектувати будинки
12	Розбирати суперечки між людьми, переконувати, роз'яснювати	Розбиратися у кресленнях, схемах
13	Спостерігати за роботою художньої самодіяльності	Вивчати життя мікробів
14	Налагоджувати медичні прилади	Надавати людям медичну допомогу
15	Складати звіти про явища, що спостерігаються	Художньо описувати події
16	Робити лабораторні аналізи у лікарні	Оглядати хворих, призначати лікування
17	Фарбувати стіни, розмальовувати вироби	Конструювати будинки, збирати машини
18	Організовувати культпоходи, екскурсії	Брати участь у концертах, виставах
19	Виготовляти деталі, будувати будинки	Креслити, копіювати
20	Боротися з хворобами рослин	Працювати на друкарській машинці

Лист відповідей

Природа	Техніка	Людина	Знакова система	Художній образ
1б	1б	2а	2б	3а
3б	4а	4б	5а	5б
6а	7б	6б	9б	7а
10а	9а	8а	10б	8б
11а	11б	12а	12б	13а
13б	14а	14б	15а	15б
16а	17б	16б	19б	17а
20а	19а	18а	20б	18б
S + = S - = Πs =	S + = S - = Πs =	S + = S - = Πs =	S + = S - = Πs =	S + = S - = Πs =

ОПОРНА СХЕМА ЗАНЯТТЯ

ВАШ ПЕДАГОГІЧНИЙ СЛОВНИК
(знайти і виписати визначення таких понять)

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ - _____

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ - _____

ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ - _____

РОЗРОБКИ - _____

МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ - _____

ЕМПІРИЧНИЙ РІВЕНЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ - _____

ТЕОРЕТИЧНИЙ РІВЕНЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ - _____

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ РІВЕНЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ - _____

МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ - _____

ПЕДАГОГІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ - _____

КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ - _____

ФОРМУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ - _____

МОДЕЛЮВАННЯ - _____

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНСИЛІУМ - _____

ПЕДАГОГІЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ - _____

АНКЕТУВАННЯ - _____

ТЕМА 1.3. ШКОЛЯР, ЙОГО РОЗВИТОК І ВИХОВАННЯ

МЕТА: формувати у студентів уміння виявляти та аналізувати потенційні можливості розвитку школярів, проектувати засоби розвитку особистості у навчально-виховному процесі.

ОБЛАДНАННЯ: таблиця "Розвиток особистості", навчальні посібники, матеріали з передового педагогічного досвіду, збірник педагогічних задач.

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: особистість; розвиток особистості; формування особистості; спадковість; середовище; соціальне середовище; активність особистості; акселерація.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ТЕОРЕТИЧНІ МЕТОДИ: категорійний аналіз понять «розвиток» та «формування особистості» за допомогою контекстуальний визначень; аналіз теорій стосовно розвитку особистості, абстрагування, оцінка.

ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ: проблемні питання; розв'язування педагогічних задач, індивідуальні завдання, тестові завдання; усне індивідуальне та фронтальне опитування, письмові відповіді на тестові завдання; перевірка педагогічних словників.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Поняття про розвиток і формування особистості.
2. Основні фактори та рушійні сили процесу розвитку й формування особистості.
3. Взаємозв'язок розвитку, виховання та навчання.
4. Роль діяльності, спілкування, власної активності у розвитку та вихованні особистості.
5. Врахування закономірностей вікового та індивідуального розвитку дітей, підлітків, юнаків.

II. Практична частина.

III. Підведення підсумків заняття.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвілі Ш.О. До школи у шість років // Педагогічний пошук. - К., 1991.
2. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества. - К., 1991.
3. Брускова Е.С., Шевченко А.И. Моя синяя птица. - М., 1990.
4. Волков І.П. Вчимо творчості // Педагогічний пошук. - К., 1988.

5. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти України.- 1996. - N 13. - С. 2-16.
6. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К., 1989.
7. Національна доктрина розвитку освіти України // Освіта. - 2002. - 24 червня.
8. Никитин Б., Никитина Л. Мы, наши дети и внуки. - М., 1989. - Гл.4.
9. Никитин Б. Ступеньки творчества или развивающие игры. - М., 1989.
10. Одаренные дети: Пер. с англ. /Общ. ред. Г.В.Бурменской и В.М.Слуцкого. - М.: Прогресс, 1991. - 376 с.
11. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Вид. 2-ге доповнене і перероблене /За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. - Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. - С.95-107.
12. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибр. твори: В 5 т. - К.: Радянська школа, 1976. - Т. 1. - С. 53-206.
13. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибр. твори: В 5 т. - К.: Радянська школа, 1976. - Т. 3. - С. 7-282.
14. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. - К., 1997. - 232 с.
15. Фридман Л.М. Педагогический опыт глазами психолога. - М., 1987. - С. 28-34.

ПІДГОТУВАТИ ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ЗА ТЕМАМИ:

1. Критерії готовності дитини шестирічного віку до навчання у школі.
Джерело: Амонашвілі Ш.О. До школи у шість років // Педагогічний пошук. - К., 1991.
2. Досвід розвитку творчих здібностей дітей у сім'ї Нікітіних *Джерело:* Никитин Б.П. " Ступеньки творчества или Развивающие игры". - М., Просвещение, 1989. - 160 с.

ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

ЗА РІВНЯМИ

РЕПРОДУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Дайте визначення і спробуйте співвіднести поняття "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність". Як Ви розумієте вислів: "Індивідом народжуються, особистістю стають, індивідуальність відстоюють"? Що поєднує всі ці поняття?

2. Дайте визначення поняття "розвиток". Які напрями розвитку можна виділити? Що є рушійними силами розвитку особистості? Які протиріччя, що є рушійними силами розвитку, Ви можете назвати.
Заповніть таблицю.

№/п	Напрями розвитку людини	Протиріччя, що є рушійними силами розвитку	Зміни, які відбуваються у організмі людини
1.			
2.			
3.			

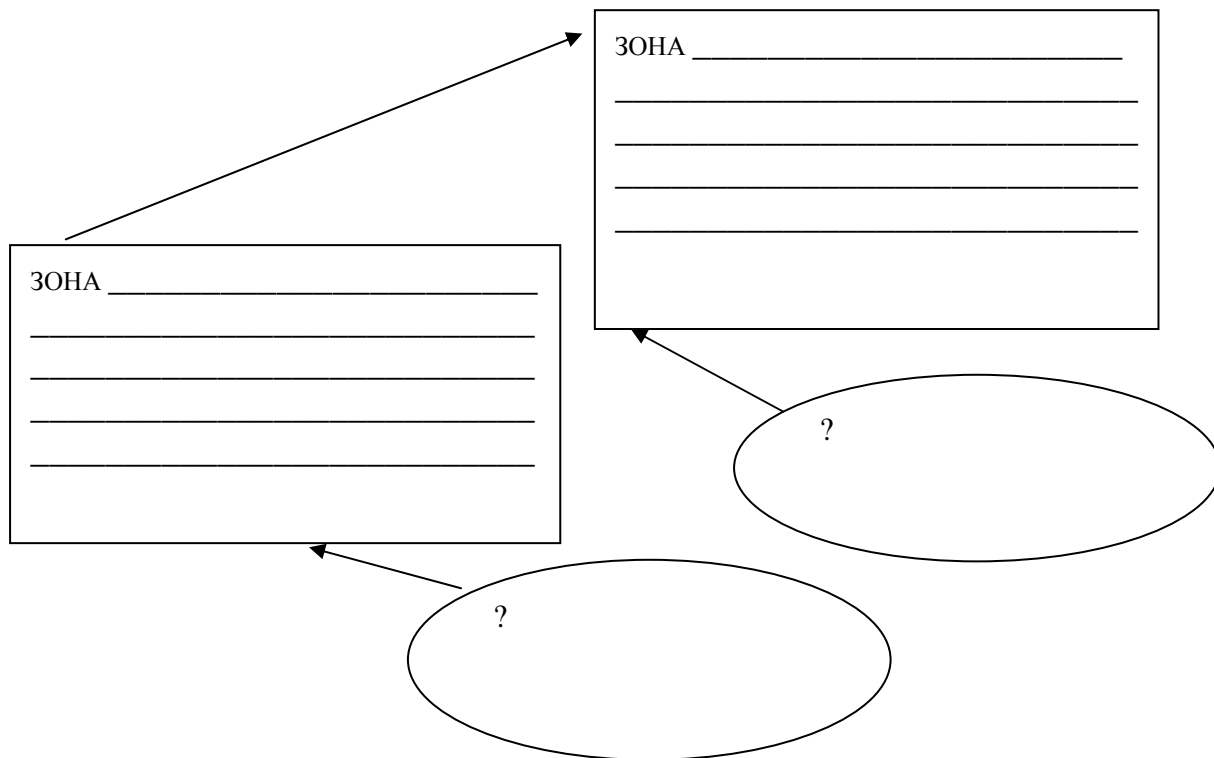
3. Проаналізуйте механізми розвитку особистості (за Л.С.Виготським). Які зони розвитку особистості можна виділити?

4. Проаналізуйте поняття “розвиток особистості” та “формування особистості”. Як вони співвідносяться? Які особливості має категорія „формування особистості”?

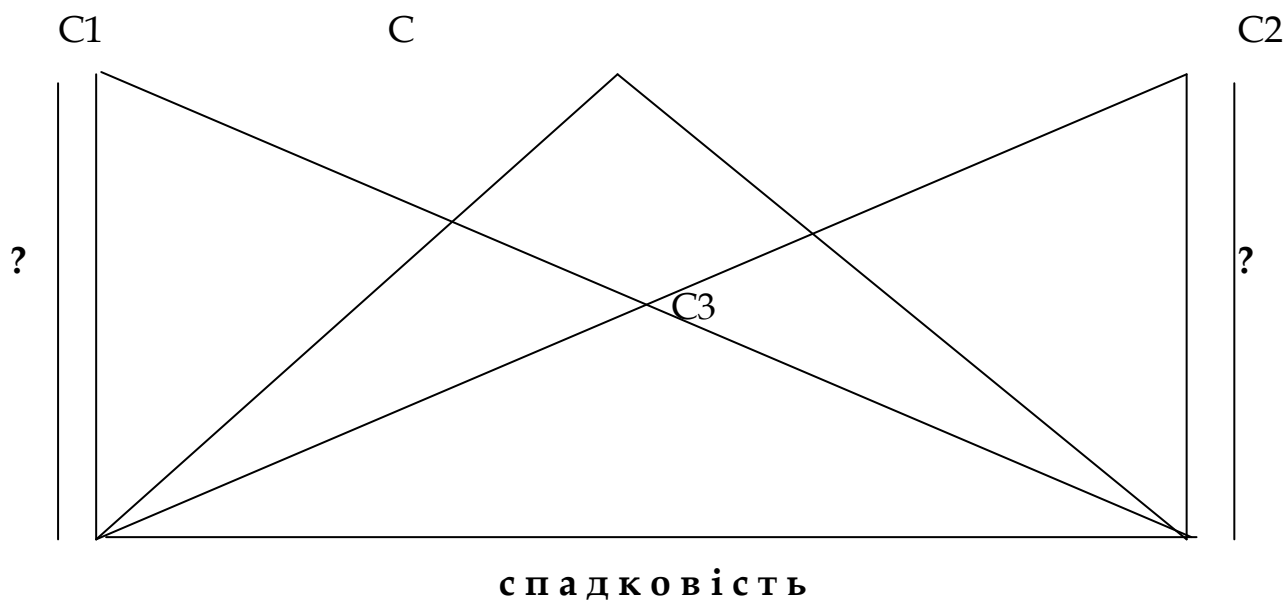
5. Які чинники впливають на процес розвитку особистості? Охарактеризуйте кожен з них. Спробуйте встановити залежності між визначеними чинниками.

КОНСТРУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Чи існує взаємозв'язок між процесами навчання, виховання і розвитку? У чому він полягає? *Заповніть схему.*

2. Оцініть значення провідних чинників, що впливають на розвиток особистості, користуючись схемою Й.Шванцари:

C - _____

C1 - _____

C2 - _____

C3 - _____

3. Узагальніть і охарактеризуйте провідні чинники, що впливають на розвиток особистості, за такою схемою:

4. Заповніть таблицю, користуючись текстом підручника Подласый В.И. Педагогика. Новый курс: Учебник: В 2-х кн. – М.: Изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн.1. “Общие основы”. – 576 с.

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ		
МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК (_____)	СЕРЕДНІЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК (_____)	СТАРШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК (_____)
1. Анатомо-фізіологічні особливості		

2. Особливості психічного розвитку			
------------------------------------	--	--	--

3. Провідні види діяльності			
	4. Проблеми, поради вчителю, методи взаємодії		

ТВОРЧИЙ РІВЕНЬ

1. Відома повість-казка Р.Кіплінга “Мауглі” закінчується сценою, в якій головний герой, що виріс у зграї вовків, з “важким серцем” повертається до людей. Він повертається до того середовища, до якого належить за правом людського походження. Що чекає його серед людей? Кіплінг запропонував читачам самим домислити долю свого героя.

Давайте спробуємо це зробити, уявивши себе у якості послідовників біологічної, соціологічної та біосоціальної філософсько-педагогічних концепцій.

2. Спробуйте побудувати генеалогічне древо своєї родини. Проаналізуйте, що ви успадкували від своїх батьків та прадідів. Використовуйте опорну схему заняття стосовно тих якостей, що передаються генетично. Особливо зверніть увагу на задатки до певних видів діяльності.

Члени моєї родини	Професія	Мав здібності...	Успадковані мною
Батько			
Мати			
Дідусь			
Бабуся			

Дідусь			
Бабуся			

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

(вибрати правильну відповідь)

1. *Оберіть визначення, які правильно характеризують процес розвитку особистості:*
  - а/ неперервний;
  - б/ взаємообумовлений;
  - в/ прогресивний;
  - г/ односторонній;
  - д/ кількісних і якісних змін;
  - ж/ біосоціальний;
  - з/ тільки фізіологічних змін.
2. *Задатки - це ...*
  - а/ готові психічні властивості, які незалежно від зовнішніх факторів проявляються на певному етапі життя;
  - б/ знання, уміння, навички;
  - в/ отримані від народження природні потенції розвитку певних психічних властивостей.
3. *Індивідуальні властивості особистості формуються під впливом ...*
  - а/ тільки спадковості;
  - б/ оточуючого середовища й виховання;
  - в/ природних задатків, суспільних обставин і діяльності самої дитини.

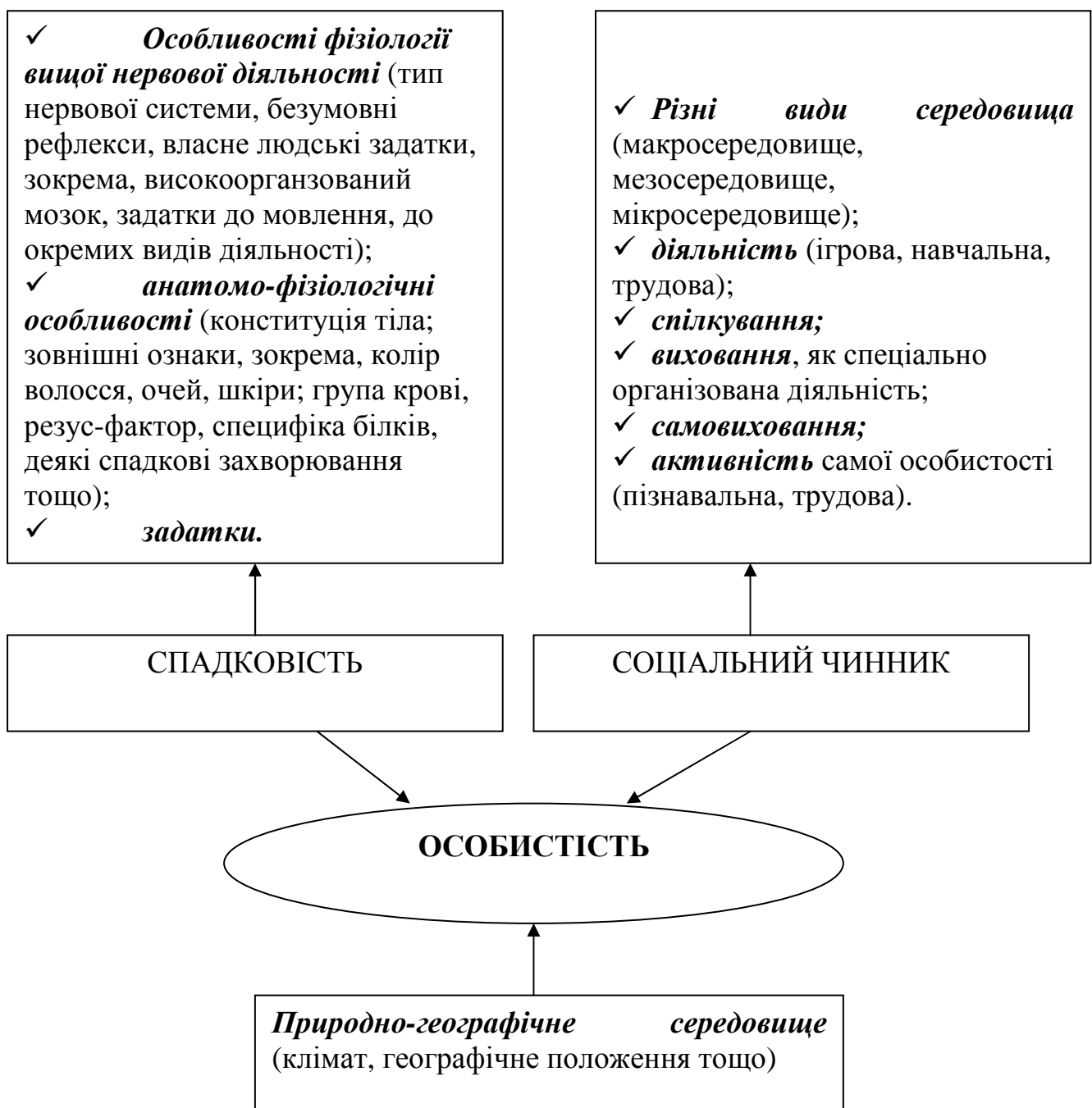
4. Найбільш важливим для формування особистості є ...

- а/ природне середовище;
- б/ соціальне середовище;
- в/ предметне середовище;
- г/ ваш варіант.

5. Рушійними силами процесу розвитку особистості є ...

- а/ природні задатки дитини;
- б/ вимоги дорослих;
- в/ протиріччя між потребами особистості та можливостями для їх досягнення.

ОПОРНА СХЕМА ЗАНЯТТЯ

ОГЛЯД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРЕСИ

НАЗВА: _____

ВИХІДНІ ДАНІ: _____

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: _____

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЩО РОЗГЛЯДАЮТЬСЯ _____

ВАШ ПЕДАГОГІЧНИЙ СЛОВНИК
(знайти і виписати визначення таких понять)

ІНДИВІД - _____

_____

ОСОБИСТІСТЬ - _____

_____

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ - _____

_____

РОЗВИТОК - _____

_____

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ - _____

_____

СПАДКОВІСТЬ - _____

_____

ЗАДАТКИ - _____

_____

ЗДІБНОСТІ - _____

_____

ОБДАРОВАНІСТЬ - _____

_____

_____

ТАЛАНТ - _____

_____

_____

СЕРЕДОВИЩЕ - _____

_____

_____

СОЦІАЛІЗАЦІЯ - _____

_____

_____

ДІЯЛЬНІСТЬ - _____

_____

_____

АКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ - _____

_____

_____

СПІЛКУВАННЯ - _____

_____

_____

_____

ТЕМА 1.4. ПЕДАГОГІЧНА ПРОФЕСІЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

МЕТА: з'ясувати основні категорії та поняття професійної діяльності вчителя; створити у студентів початкову позитивну установку на формування особистості вчителя; розвинути мотивацію до набуття вчительської професії; розкрити соціальну роль і функції вчителя, специфіку його діяльності, вимоги до нього з боку суспільства; формувати у студентів уміння розв'язувати педагогічні задачі.

ОБЛАДНАННЯ: плакати з висловлюваннями видатних мислителів про педагога, твори видатних педагогів, тести-опитувачі, картки з педагогічними задачами.

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: педагог, вчитель; викладач, вихователь; педагогічна діяльність; специфіка педагогічної діяльності; професіограма вчителя; педагогічні здібності; педагогічна спрямованість; педагогічне мислення; педагогічна творчість.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ТЕОРЕТИЧНІ МЕТОДИ: аналіз, синтез, співставлення, порівняння, аналогія.

ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ: ділова гра, індивідуальні завдання, моделювання педагогічних ситуацій, розв'язування педагогічних задач, тестові завдання.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Сутність основних понять та категорій учительської професії.
2. Соціальна роль, функції вчителя, вимоги до нього.
3. Вчительство та розбудова сучасної української школи.
4. Інститут вчительства та інноваційні процеси.

II. Практична частина.

1. Обговорення проблемних питань за темою заняття.
2. Виконання практичних завдань з теми.
3. Тестування.
4. Розв'язування педагогічних задач.

III. Підведення підсумків заняття.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ангеловски К. Учителя и инновации. - М., 1991.
2. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика: Учебник для вузов. – Санкт-Петербург: Питер, 2000.
3. Введение в специальность /Под ред. Л.М.Рувинского. - М.,1988. - Гл. 1, 2.

4. Жариков Е., Крушельницкий Е. Для тебя и о тебе. - М., 1991.
5. Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад // Освіта. - 1993. - 3 вересня.
6. Закон України "Про освіту" // Голос України. - 1991. - 26 червня.
7. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. - К., 1993. - Ч. I.
8. Слово про вчителя. - К., 1985.
9. Кондрашова Л.В. Сборник педагогических сочинений. - М., 1987.
10. Макаренко А. С. Из лекции "Воспоминание о семье и школе": Хрестоматия по педагогике. - М., 1973. - С. 21-22.
11. Мудрик А.В. Учитель: мастерство и вдохновение. - М., 1986.
12. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті: Проект. - К: Шкільний світ, 2001.
13. Николаенко Д.Ф., Шкиль Н.И. Становление учителя. - К., 1996.
14. Профессия - учитель: беседы с молодыми учителями / Под ред. Э.Г.Онушкина, - М., 1987.
15. Синиця І.О. З чого починається педагогічна майстерність? - К., 1979.
16. Синиця І.О. Про педагогічний такт учителя. - К.: Рад. шк., 1979.
17. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю. - К., 1979.
18. Чернокозов И.И. Профессиональная этика учителя. - К.: Рад. школа, 1988.
19. Якуба О.О. Соціологія: Навч. посібник для студентів. - Харків: Константа, 1996.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО КОНСПЕКТУВАННЯ

1. Закон України "Про освіту" // Голос України. - 1991. - 26 червня.
2. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю. - К., 1979.

ПІДГОТУВАТИ ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ЗА ТЕМАМИ:

1. Роль самовиховання у підготовці майбутнього педагога (на прикладі життя і діяльності видатних людей).

Джерело: Введение в специальность / Под ред. Л.М.Рувинского. - М., 1988. - Гл. 1, 2.

2. Роль самоосвіти у підготовці майбутнього педагога (на прикладі життя і діяльності видатних людей).

Джерело: Введение в специальность / Под ред. Л.М.Рувинского. - М., 1988. - Гл. 1, 2.

ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА РІВНЯМИ

РЕПРОДУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Дайте визначення і зіставте поняття "педагог", "учитель", "вихователь", "викладач". Що спільного і особливого у представлених термінах?

2. Назвіть специфічні риси педагогічної професії у сучасному суспільстві. *Заповніть таблицю:*

№/п	Специфічні риси педагогічної професії	Характеристика особливостей професії учителя
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

3. Перерахуйте основні структурні елементи педагогічної діяльності і заповніть схему:

а) _____

_____

б) _____

_____

в) _____

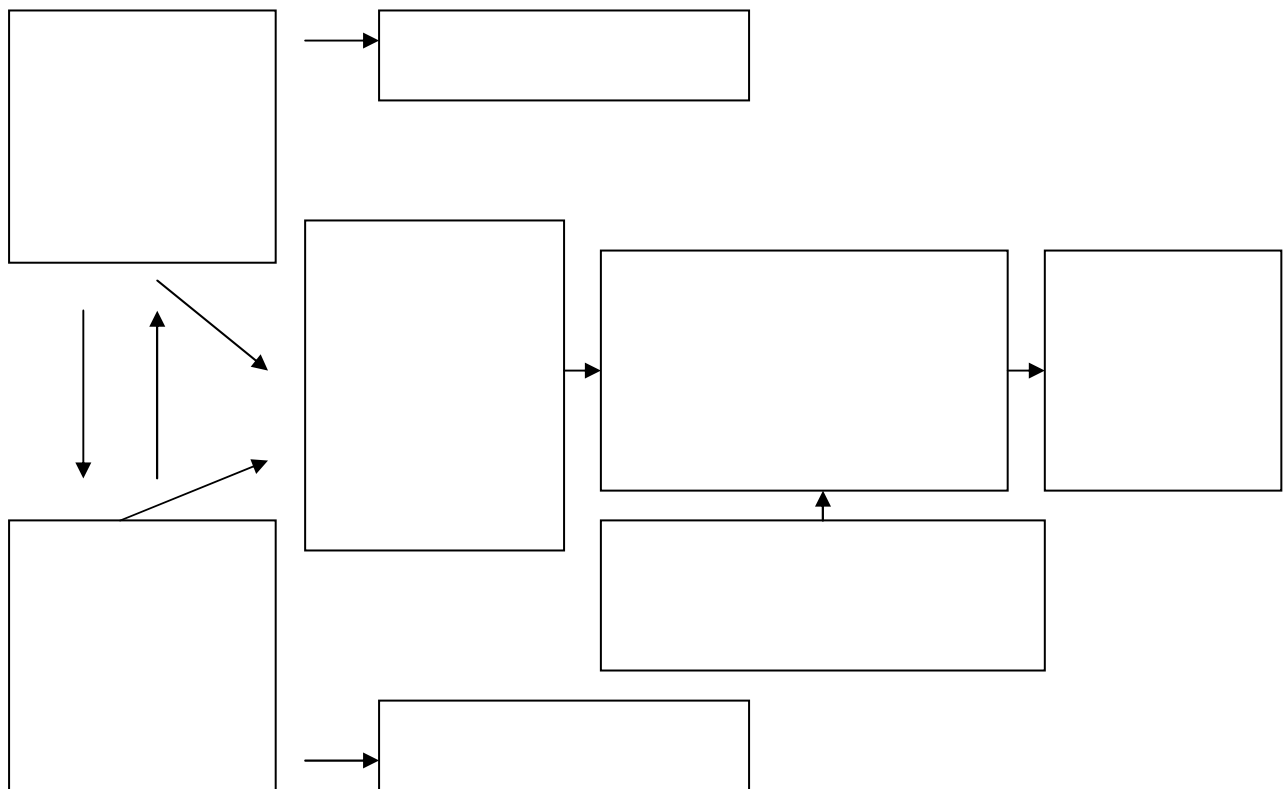
_____

г) _____

_____

д) _____

_____

4. Відомо, що педагогічна діяльність складається з безкінечного ланцюга педагогічних ситуацій, які вчитель має розв'язувати. Проте, вчителі-майстри часто самі створюють виховуючі ситуації. Для чого?

5. Чим відрізняються поняття “педагогічна ситуація” і “педагогічна задача”? Проілюструйте свою відповідь прикладом. *Заповніть схему:*

Педагогічна задача

КОНСТРУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Ґрунтуючись на особистому розумінні ролі педагога у сучасному суспільстві, складіть професіограму вчителя середньої загальноосвітньої школи.

<i>Риси та якості особистості учителя</i>	як фахівця	
	як працівника	
	як людини	

2. Користуючись матеріалом посібника Подласый В.И. “Педагогика. Новый курс». – Кн. 1: «Общие основы», заповніть схему:

Педагогічна діяльність: етапи, функції, результати		
Основні етапи діяльності вчителя	Функції вчителя	Результати діяльності
І етап - підготовчий	1.	1.
	2.	2.
	3.	3.
	4.	4.
	5.	5.
II етап - реалізація	1.	1.
	2.	2.
	3.	3.
	4.	4.
	5.	5.

III етап - <i>завершувальний</i>	1.	1.
-------------------------------------	----	----

Яка функція вчителя визнається автором провідною?
Чому? Відповідь обґрунтуйте.

---

3. Проаналізуйте поняття “педагогічні здібності”. Які педагогічні здібності, на Ваш погляд, є необхідними для вчителя (назвати і охарактеризувати).

Педагогічні здібності	Характеристика педагогічних здібностей

4. Що повинен вміти майбутній педагог? Заповніть таблицю, користуючись текстом посібника “Практикум з педагогіки”/За ред Дубасенюк О.А., Іванченка А.В. – Житомир, 2002. - С. 259.

№/п	Уміння майбутнього педагога	Характеристика
1.	Гностичні уміння	
2.	Проектувальні уміння	
3.	Конструктивні уміння	

4.	Комунікативні уміння	
5.	Організаторські уміння	

ТВОРЧИЙ РІВЕНЬ

1. Підготуватися до проведення ділової гри на тему “Учитель на якого чекають”.

Ділова гра “Учитель, на якого чекають”

Завдання гри: колективне обговорення основних вимог, які ставляться перед учителем у сучасних умовах, розробка його моделі, вироблення вмінь вести дискусію, аналіз шляхів оволодіння педагогічною майстерністю.

Учасники гри: студенти, які виконують ролі заступників директора з навчальної та виховної роботи, учителів-предметників, класних керівників, учнів, батьків, студентів, експертів.

Опис гри.

Це колективна гра, яка проводиться у формі “зустрічі за круглим столом”. У ній беруть участь всі студенти групи, яким пропонуються орієнтовні питання для дискусії:

1. Яким вимогам повинен задовольняти сучасний учитель національної школи (думки всіх учасників зустрічі)?
2. Чи потрібен школі “середній” учитель?
3. Чи повинен вчитель володіти спеціальними здібностями? Якщо “так”, то спробуйте визначити, що таке “педагогічні здібності”? Якими саме здібностями має володіти вчитель?
4. Що таке педагогічна творчість? Чи кожен вчитель здатен до творчості? Від чого це залежить?

5. Розкрийте сутність поняття “педагогічна майстерність”.
6. У чому полягають особливості майстерності вихователя на думку А.С.Макаренка?
7. Що дає майбутньому вчителю вивчення історії педагогіки, педагогічної спадщини минулого?
8. Виділіть основні ідеї книги В.О.Сухомлинського “Сто порад вчителю”.
9. Наскільки сучасні думки А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського про педагогічну майстерність?
10. Якого педагога Ви можете назвати майстром своєї справи?
11. Що треба змінити у підготовці вчителя відповідно до сучасних вимог?
12. Якою, на Вашу думку, повинна бути модель сучасного вчителя?

Необхідно виділити ініціативну групу на чолі з ведучим для підготовки дискусії. Ведучий – це, як правило, найбільш підготовлений у професійному плані студент, який уміє орієнтуватися в ситуації і володіє певними навичками проведення дискусії. Він розподіляє ролі і проводить інструктаж відповідно обраних напрямів роботи.

Тактика гри: програвання доручених ролей всією групою, яка поділяється на безпосередніх виконавців, а також спостерігачів-експертів, які будуть аналізувати гру з професійної точки зору.

Інструкція ведучому.

1. Уважно вивчити рекомендовану літературу з проблем педагогічної майстерності. Підібрати відповідні факти, ситуації.
2. Оволодіти методикою проведення дискусії й передусім:
  - а) продумати питання, які повинні бути чітко визначені, мати приховані суперечності, відрізнятися полемічністю;
  - б) підготувати коротке вступне слово, в якому мотивувати постановку полемічних питань;
  - в) у ході дискусії керувати полемікою, спрямовувати її, фіксувати й оцінювати думки виступаючих, відчувати їх настрій, бути готовим запропонувати одну-дві неоднозначні ситуації;
  - г) продумати заключне слово, в якому відбити підсумки обговорення та думок його учасників.
3. Ознайомити всіх з правилами ведення дискусії.

Інструкція учасникам гри.

1. Добре уявити свою роль, вміти перекваліфікуватися.
2. Підготувати себе для цього теоретично, ознайомившись з науковою літературою, працями вітчизняних учених, передовим педагогічним досвідом.

3. Демонструвати чіткий зв'язок теорії з практикою (виступи мають бути діловими, доказовими, обґрунтованими).
4. Проаналізувати вимоги до сучасного вчителя, суть педагогічної майстерності з різних позицій: заступників директора школи з навчальної та виховної роботи, вчителя-предметника, класного керівника, студента, учня, батьків.

Інструкція експертам.

1. Вести спостереження за ходом зустрічі, глибоко вивчити рекомендовану літературу, орієнтуватися в теорії і практиці обговорюваної проблеми.
2. Бути тактовними в оцінці дій всіх учасників гри, дати їй оцінку з точки зору вдосконалення професійних знань та вмінь.

Загальна підсумкова дискусія.

В обговоренні беруть участь всі студенти групи. Оцінюються:

- роль ведучого, його вміння вести ділову гру, додержання ним професійної етики, культури спілкування;
- виступи заступника директора, вчителів, учнів;
- заключне слово ведучого, його вміння дати принципову оцінку всім виступам, зробити узагальнення, підготувати рекомендації з даної проблеми;
- гра з точки зору підвищення професійної підготовки майбутніх учителів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Введение в специальность /Под ред. Л.М.Рувинского. - М.,1988. - Гл. 1, 2.
2. Макаренко А. С. Из лекции "Воспоминание о семье и школе":
3. Хрестоматия по педагогике. - М., 1973. - С. 21-22.
4. Педагогічна майстерність: Підручник /За ред. І.А.Зязюна. - К.: Вища школа, 1997. - 349 с.
5. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю. - К., 1979.

ОГЛЯД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРЕСИ

НАЗВА: _____

ВИХІДНІ ДАНІ: _____

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: _____

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЩО РОЗГЛЯДАЮТЬСЯ _____

ВАШ ПЕДАГОГІЧНИЙ СЛОВНИК
(знайти і виписати визначення таких понять)

ПЕДАГОГ - _____

_____

ВИХОВАТЕЛЬ - _____

_____

УЧИТЕЛЬ (у широкому суспільному значенні) - _____

_____

УЧИТЕЛЬ (у вузькому педагогічному значенні) - _____

_____

ВИКЛАДАЧ - _____

_____

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ - _____

_____

ФУНКЦІЇ ВЧИТЕЛЯ - _____

_____

ПРОФЕСІОГРАМА ВЧИТЕЛЯ - _____

_____

_____

ПЕДАГОГІЧНІ ЗДІБНОСТІ - _____
_____
_____
_____

ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ - _____
_____
_____

ПЕДАГОГІЧНА ЗАДАЧА - _____
_____
_____

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ - _____
_____
_____

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ - _____
_____
_____
_____

ДІЛОВА ГРА - _____
_____
_____

ПЕДАГОГ - НОВАТОР - _____
_____
_____

ПЕДАГОГ-МАЙСТЕР - _____
_____
_____
_____

ТЕМА 1.5. СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ

МЕТА: сформувати у студентів поняття про виховання, самовиховання, сутність процесу виховання, закономірності та принципи процесу виховання; ознайомити їх з різними підходами до розуміння сутності виховання як педагогічного процесу; закріпити вміння робити категорійний аналіз педагогічних понять на прикладі категорії “виховання”.

ОБЛАДНАННЯ: логічна схема основних понять процесу виховання.

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: «виховання» у широкому та вузькому розумінні; мета виховання; закономірності та принципи процесу виховання; рушійні сили процесу виховання; діяльнісно-особистісна концепція виховання; суб'єкт-суб'єктні відносини.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ТЕОРЕТИЧНІ МЕТОДИ: категорійний аналіз поняття «виховання» за допомогою контекстів творів відомих педагогів, конструювання визначення, абстрагування, співставлення, порівняння, оцінка.

ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ: моделювання педагогічних поняттєвих ситуацій; розв'язування педагогічних задач; проблемні питання, індивідуальні завдання, тестові завдання.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Виховання як спеціально організований і свідомо здійснюваний педагогічний процес.
2. Зміст і результат виховання. Діяльнісно-особистісна концепція виховання.
3. Поняття “виховання” у широкому та вузькому розумінні.
4. Закономірності процесу виховання.
5. Принципи виховання.

II. Виконання практичних завдань.

III. Розв'язування педагогічних задач.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. - К.: Либідь, 1997.
2. Державна національна програма “Освіта: Україна ХХІ століття. - К.: Райдуга, 1994.
3. Дубасенюк О.А. Основи теорії і практики професійної виховної діяльності педагога. - Житомир, 1994. - 187 с.
4. Дубасенюк О.А. Виховна діяльність педагога: соціально-історичний та психолого-педагогічний аспекти: Монографія. - Житомир, 1997. - 175 с.

5. Закон України "Про освіту". - Голос України, 1996.- 25 квітня. - С.1-3.
6. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. - К., 1997.
7. Легенький Г.И. Цель и способы воспитания. - М.: Педагогика, 1990. - Гл.1.
8. Макаренко А.С. О воспитании. - М., 1988. - С.36-70.
9. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. - К., 1993. - Ч.1.
10. Кондрашова Л.В. Сборник педагогических задач. - М., 1987.
11. Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти // Освіта. - К., 1996. - 7 серпня.
12. Основи національного виховання / За ред. В.Г. Кузя. - К., 1993.
13. Педагогика / Под ред. Ю.К. Бабанського. - М., 1988. - Гл.1.
14. Педагогика / Под ред. В.А. Сластенина - М., 1997. - С. 226.
15. Педагогіка / За ред. М.Д. Ярмаченка. - К., 1986. - Розд. 1.
16. Подласый В.И. Педагогика. Новый курс. - В 2-х кн. - Кн. 1. "Общие основы".
17. Смирнов В.И. Общая педагогика в тезисах, дефинициях, иллюстрациях. - М., 1999. - С. 280-327.
18. Фіцула М.М. Педагогіка. - К., 2000.- С.218-246.
19. Харламов И.Ф. Педагогика. - М., 1999.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО КОНСПЕКТУВАННЯ

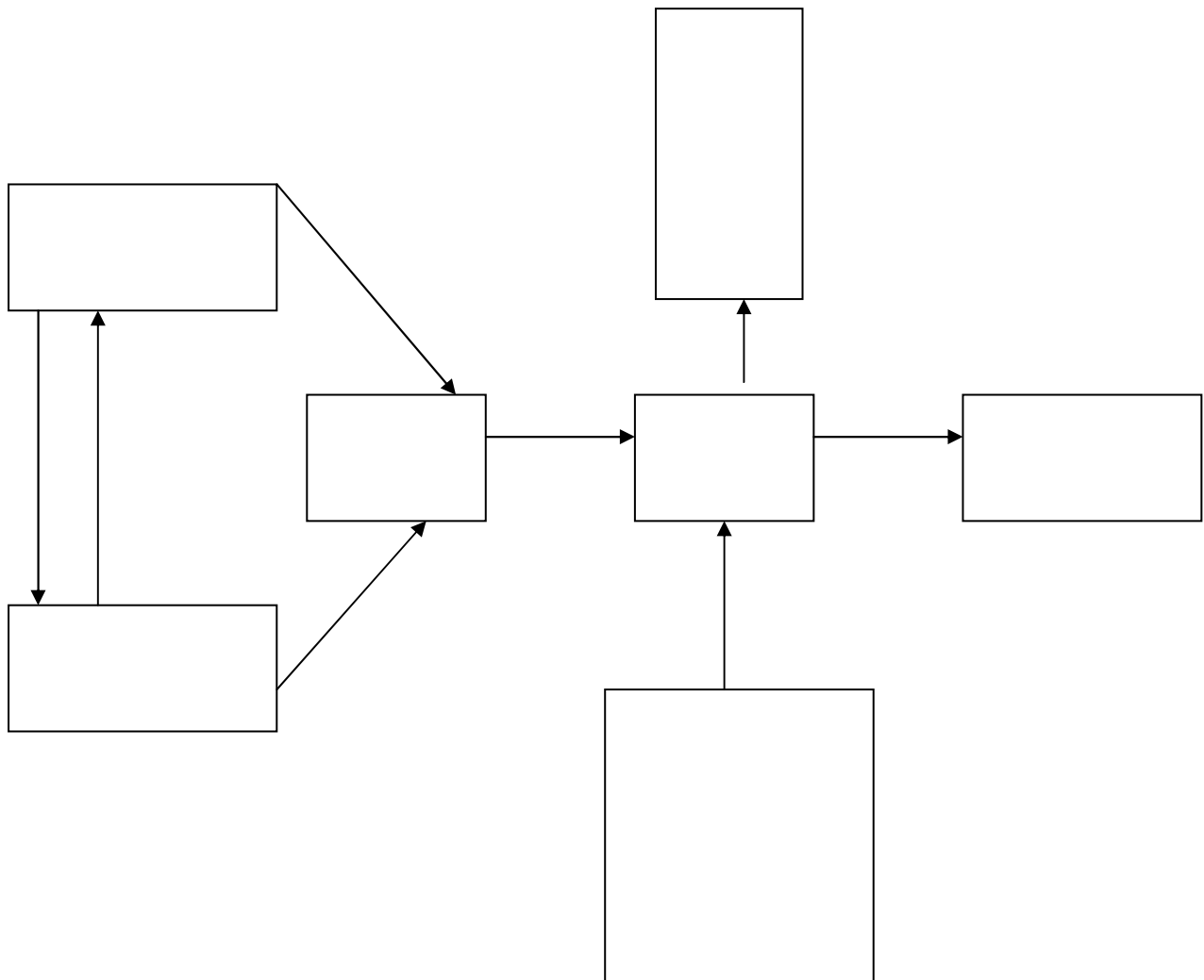
1. Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти // Освіта. - К., 1996. - 7 серпня.
2. А.С.Макаренко про методику організації виховного процесу // О воспитании. - М., 1988. - С.36-70.

ПІДГОТУВАТИ ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ЗА ТЕМАМИ:

1. А.С.Макаренко про методику організації виховного процесу.
Джерело: Макаренко А.С. О воспитании. - М., 1988. - С.36-70.
2. Сутність педагогіки співробітництва.
Джерело: Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. - К., 1993. - Ч.1.
3. Народна педагогіка про виховання, його сутність і значення.
Джерело: Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. - К.: Рад. шк., 1985. - 312 с.

ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА РІВНЯМИ РЕПРОДУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Назвіть категорійні ознаки поняття “виховання”. Поясніть свій вибір.
2. У чому полягає сутність процесу виховання, якщо виходити з того, що особистість розвивається завдяки привласненню суспільно-історичного досвіду людської діяльності.
3. Особистісно-діяльнісна концепція виховання, її суть і значення для практики виховання?
4. Поняття “виховання” у широкому та вузькому значенні.
5. Закон і закономірність. Зіставте і порівняйте ці поняття.
6. Що слід розуміти під закономірностями виховання? Розкрийте їх сутність і обґрунтуйте свою відповідь.
7. Дати визначення понять “принцип”, “принцип виховання”. Які принципи виховання відповідають загальним закономірностям виховання?
8. Назвіть структурні компоненти процесу виховання і *заповніть схему:*

КОНСТРУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Користуючись знаннями про відомі вам педагогічні концепції, заповніть таблицю:

Цілі виховної діяльності	Місце дитини у системі виховних відносин	Педагогічна концепція
1.		Авторитарне виховання
2.		Вільне виховання
3.		Особистісно-орієнтоване виховання

2. Охарактеризуйте названі педагогічні теорії (концепції) за таким планом:

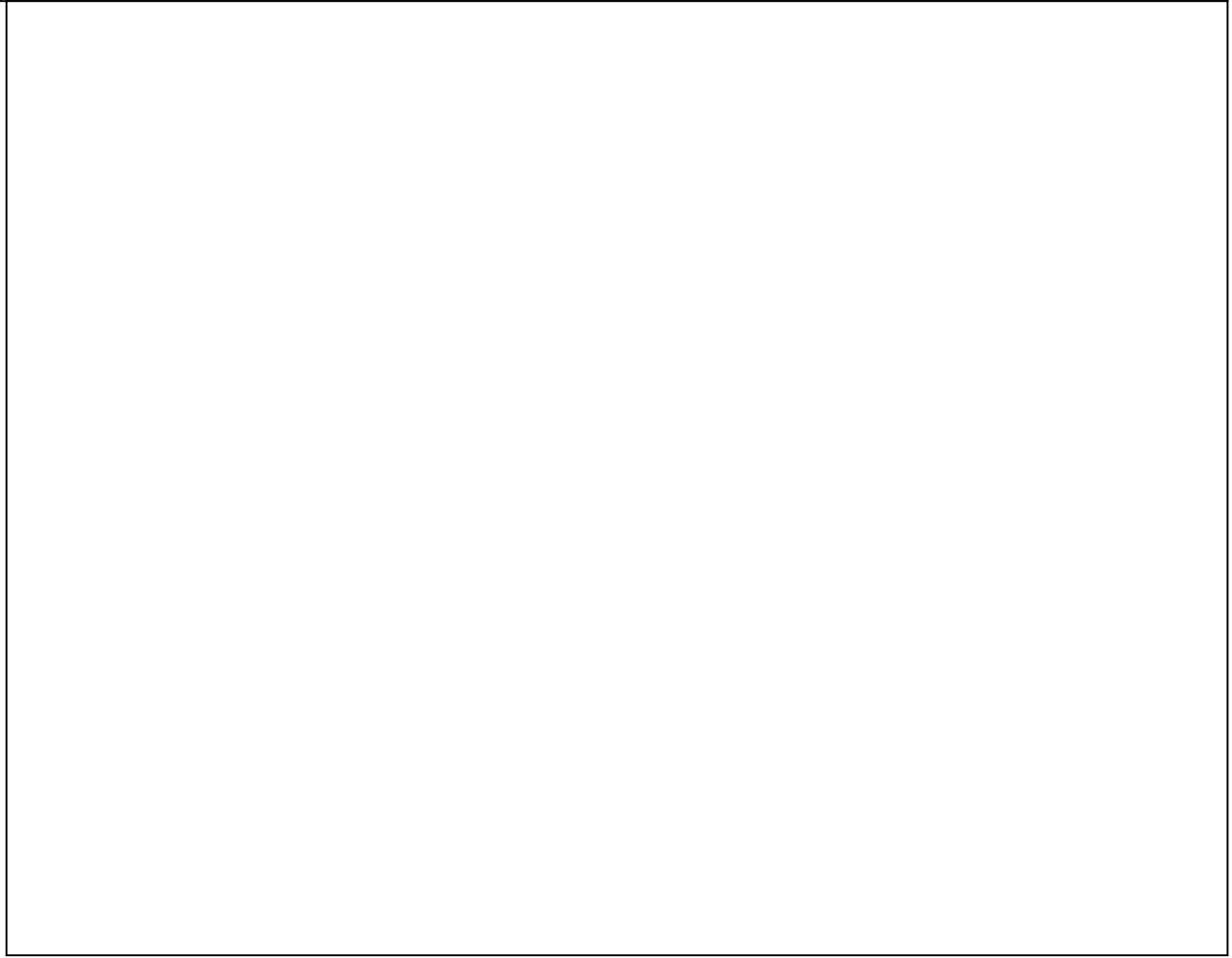
Що необхідно знати про теорії.

1.	Емпіричні матеріали, що стали підґрунтям для розробки теорії.	
2.	Основні поняття теорії.	
3.	Основні положення (принципи) теорії.	Ядро теорії.
4.	Коло явищ, які підлягають даній теорії.	Наслідки з теорії.

3. Користуючись посібником («Практикум з педагогіки» /За ред О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир, 2003. – С. 236-237) назвіть загальні закономірності виховання і відповідні загальні принципи виховання

Загальні принципи виховання	
Закономірності виховання	

4. Охарактеризуйте загальні закономірності виховання, користуючись таким планом:

Що необхідно знати про закон (закономірність)

1.	Зв'язок між якими явищами (процесами) відображає закон (закономірність).
2.	Формулювання закону (закономірності).
3.	Фактичний матеріал, що підтверджує справедливість закону. (закономірності).
4.	Врахування та застосування закону (закономірності) у практичній педагогічній діяльності.

5. Користуючись текстом підручника «Практикум з педагогіки» /За ред О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир, 2003. – С. 236-237 **заповніть таблицю:**

Закономірності виховання	Виражає зв'язок між такими явищами
1.	?
2.	
3.	
4.	

5.	
6.	

ТВОРЧИЙ РІВЕНЬ

Здійсніть категорійний аналіз категорії “виховання” за такою схемою:

а) уважно ознайомтеся з наведеними цитатами; порівняйте, зіставте і виберіть в них суттєві ознаки, які, на Ваш погляд, найбільш повно характеризують сутність поняття „виховання”. Для кожної з цитат заповніть таблицю за Зразком 1:

Зразок 1

№/п	Категорійні ознаки
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

б) Спробуйте сконструювати визначення поняття „виховання” на основі аналізу кожної цитати.

Поняття „виховання”:

1. “Істинна сутність виховної роботи полягає зовсім не у розмовах з дитиною, не у прямому впливі на дитину, а в організації вашої сім’ї, вашого особистого і громадського життя і в організації життя дитини. Виховна робота є перш за все роботою організатора. У цій справі немає дрібниць...Гарна організація ... не випускає з уваги найдрібніших подробиць і випадків. Дрібниці діють постійно, кожного дня, кожної години, з них складається життя. Керувати цим життям, організовувати його і буде самим відповідальним вашим завданням...Теорія виховання

є перш за все наукою практично доцільною. Ми не можемо просто виховувати дитину, ми не маємо права здійснювати роботу виховання, не поставивши перед собою визначену мету. Робота вихователя, який не озброєний ясною, розгорнутою, детально відомою метою буде роботою аполітичного виховання...

Головною формою виховної роботи я вважаю колектив. Школа має бути єдиним колективом, в якому організовані всі виховні процеси, і окремий член цього колективу повинен відчувати свою залежність від нього – від колективу, повинен бути відданим інтересам колективу, відстоювати ці інтереси..."

№/п	Категорійні ознаки
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

2. „Виховання є процесом двостороннім. Виховний вплив має успіх лише тоді, коли педагог бачить і розуміє душевний стан школярів, їх реальні стосунки, можливості і перспективи розвитку цих стосунків. Для того, щоб і справді вести за собою своїх вихованців, бути для них прикладом громадянського... ставлення до людей, вихователь повинен постійно сам рости як особистість, постійно вчитися дивитися на себе очима дітей.

У єдиному виховному колективі здійснюється у тісному взаємозв'язку не тільки відкрита передача старшими (вихователями) готового, накопиченого раніше суспільного досвіду і засвоєння цього досвіду молодшими (вихованцями), але й непомітна передача вихователями такого досвіду і засвоєння його вихованцями у колективних творчих справах. Застосовуючи цей досвід для розв'язування суспільних та навчальних задач, вихованці разом з вихователями і під їх керівництвом створюють новий для них суспільно значущий досвід. Цей новий досвід поєднується з раніше засвоєним і особистим досвідом. Відбувається обмін таким об'єднаним досвідом між вихователями і вихованцями, застосування цього досвіду, закріплення його у вигляді традицій колективу. У результаті він перетворюється на особисте надбання кожного.

Таким чином, у єдиному виховному колективі відбувається не тільки виховання вихователями вихованців, а й самовиховання як молодших так і старших.

№/п	Категорійні ознаки
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

3. „Виховання – особливий вид людської діяльності. Тут все може бути системоутворюючою властивістю. Все, але лише за однієї умови: потрібна істинна любов до дітей, до учителя, любов, яка помножена на демократично організований колектив дорослих та дітей, на щедрі віру в успіх, у позитивні якості кожного, на чітке знання технології виховного процесу. У спілкуванні з дітьми обов’язково повинні бути і гострота розуму, і яскрава уява, і гра. Є тільки єдина установка на стосунки з дитиною – безкомпромісна повага до її людської гідності, до її нерозкритої ще гармонійності.

...Педагог тільки тоді виявиться здатним до гармонійного розвитку інших, коли відчує у собі гармонійні початки... Народження високої гармонії у людині повністю залежить від неї самої, при цьому зовсім не є важливим, якою вона була раніше...

...У вихованні необхідно завжди брати високо, а набравши висоти, брати ще вище, тому що лінія обрису Ідеалу завжди перебуває у русі.

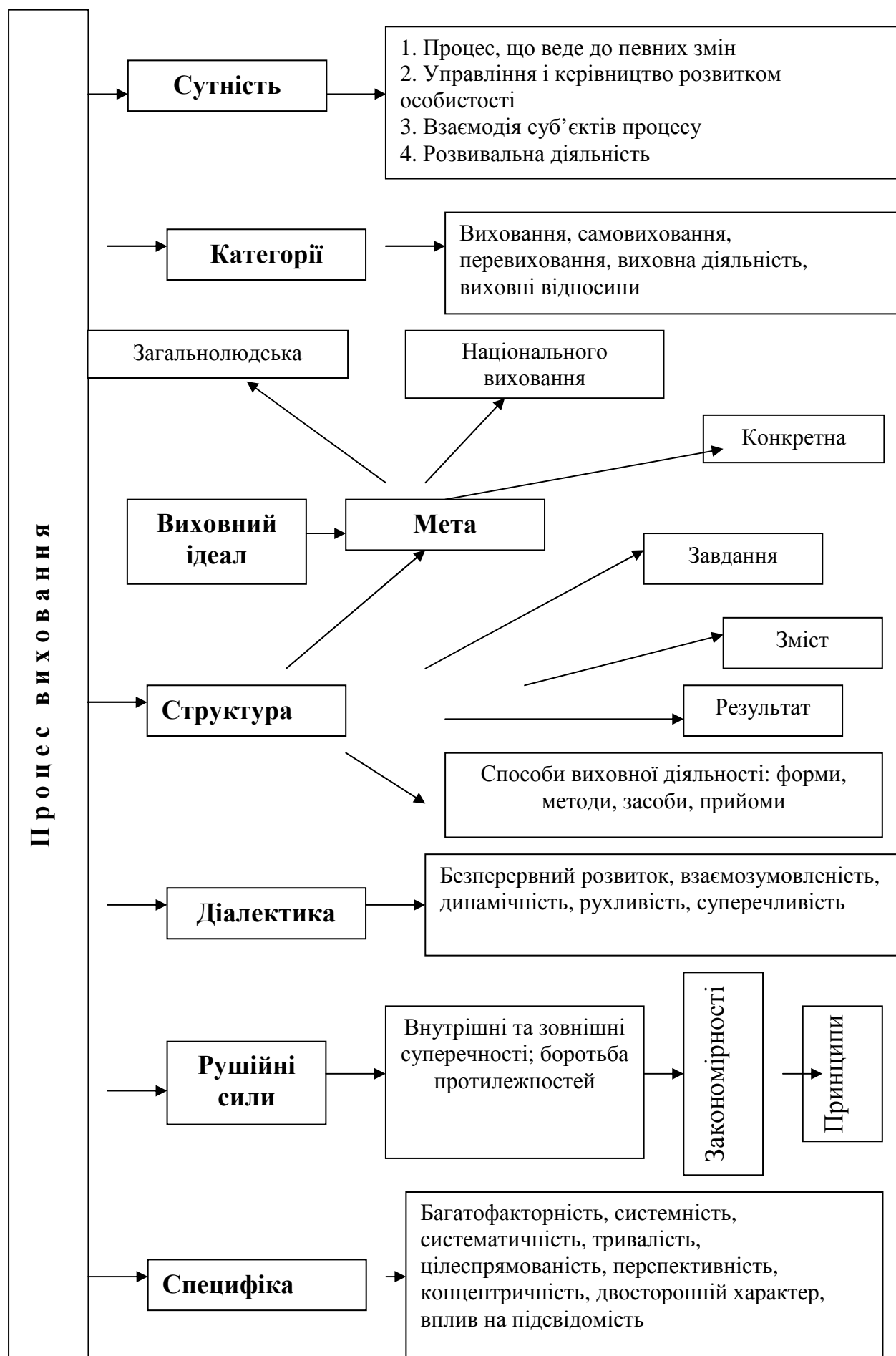
Цілісний процес виховання – це налагоджена взаємодія всіх навчально-виховних систем, це таке становлення школярів, коли у розвитку однієї здібності не втрачається зв’язок з іншими здібностями, коли один вид діяльності збагачує другий вид діяльності, коли всі педагогічні служби працюють на головну мету – всебічний розвиток особистості.

№/п	Категорійні ознаки
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Використані джерела:

1. Азаров Ю.П. Радость учить и учиться. – М., 1989. – С.214.
2. Іванов І.П. “Виховувати колективістів” //Педагогічний пошук. – М., 1988. – С.316, 330.
3. Макаренко А.С. О воспитании. - М., 1988. - С.36-70.

ОПОРНА СХЕМА ЗАНЯТТЯ

ОГЛЯД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРЕСИ

НАЗВА: _____

ВИХІДНІ ДАНІ: _____

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: _____

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЩО РОЗГЛЯДАЮТЬСЯ _____

ВАШ ПЕДАГОГІЧНИЙ СЛОВНИК
(знайти і виписати визначення таких понять)

ВИХОВАННЯ (у широкому соціальному значенні) - _____

ВИХОВАННЯ (у вузькому соціальному значенні) - _____

ВИХОВАННЯ (у широкому педагогічному значенні) - _____

ВИХОВАННЯ (у гранично вузькому педагогічному значенні) - _____

МЕТА - _____

МЕТА ВИХОВАННЯ (загальна) - _____

ІДЕАЛ ВИХОВАННЯ - _____

МЕТА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ - _____

ІДЕАЛ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ - _____

ЗАКОНОМІРНОСТІ ВИХОВАННЯ - _____

ПРИНЦИП - _____

ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ - _____

ВИХОВНІ ВІДНОСИНИ - _____

ТЕМА 1.6. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

Мета: сформувати уявлення про класифікацію методів виховання, встановити характер взаємозв'язку між ними; проаналізувати шляхи вдосконалення методів виховання, застосування їх при розв'язуванні педагогічних ситуацій, формувати навички аналізу, вміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки.

Обладнання: таблиці, картки-завдання, матеріали про передовий педагогічний досвід.

Базові поняття теми: метод виховання; засіб та прийом виховання; класифікація методів виховання; методи формування свідомості особистості; методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки; методи стимулювання поведінки та діяльності; методи контролю та самоконтролю.

Методичне забезпечення.

Теоретичні методи: аналіз основних понять теми; конструювання визначень поняття „метод”, „засіб”, „прийом” виховання; структурування інформації.

Практичні методи: моделювання педагогічних ситуацій; розв'язування педагогічних задач; ділова гра; проблемні питання; тестові завдання

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Поняття про методи і засоби виховання.
2. Методи формування свідомості особистості.
3. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки.
4. Методи стимулювання поведінки та діяльності.
5. Методи контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.
6. Прийоми педагогічного впливу.

II. Виконання практичних завдань.

III. Розв'язування педагогічних задач.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Болдырев Н.М. Методика воспитательной работы в школе: Учеб. пособие. – М.: Просвещение, 1984. – 223 с.
2. Даниленко М.В., Даниленко Л.І. Педагогічні задачі. – К.: Вища школа, 1991. – 197 с.

3. Дубасенюк О.А. Практичні завдання і задачі з курсу педагогіки: Навчальний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 108 с.
4. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1993. – 320 с. – Ч. II.
5. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с. – С. 94-135; 172-203.
6. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти України.- 1996. – № 13. – С. 2-16.
7. Макаренко А.С. Методы воспитания // О воспитании. – М.: Политиздат, 1990. – С. 42-47, 284-290.
8. Макаренко А.С. Методика организации воспитательного процесса // О воспитании. – М.: Политиздат, 1990. – С. 141-159.
9. Натанзон Э.Ш. Трудный школьник и педагогический коллектив. – М.: – Просвещение, 1984. – 96 с.
10. Педагогика / Под ред Ю.К.Бабанского. – М.: Просвещение, 1988. – С. 105-125.
11. Подласый В.И. Педагогика. Новый курс: Учебник: В 2-х кн. – М.: Изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн.2: „Процесс воспитания”. – 256 с. – С. 93-136.
12. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. – К., 1975.
13. Фіцула М.М. К.: Видавничий центр „Академія”, 2000. – 542 с. – С. 314-340.
14. Харламов И.Ф. Педагогика. – М.: Гардарики, 1999. – 519 с.– С. 303-322.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО КОНСПЕКТУВАННЯ

1. Макаренко А.С. Методы воспитания // О воспитании. – М.: Политиздат, 1990. – С. 42-47, 284-290.

ПІДГОТУВАТИ ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ЗА ТЕМАМИ:

1. А.С.Макаренко про метод вибуху.
Джерело: Макаренко А.С. О взрыве // О воспитании. – М.: Политиздат, 1990. – С. 382-285.
2. В.О. Сухомлинський про методи виховання у Павлівській середній школі.
Джерело: Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа // Вибр. тв. в п'яти томах. – Т.4. – К.: Рад. шк., 1977.

ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

1. Заповнити таблицю

Класифікація методів виховання (за Ю.К.Бабанським)		
	<i>i</i>	

ОГЛЯД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРЕСИ

НАЗВА: _____

ВИХІДНІ ДАНІ: _____

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: _____

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЩО РОЗГЛЯДАЮТЬСЯ _____

ВАШ ПЕДАГОГІЧНИЙ СЛОВНИК
(знайти і виписати визначення таких понять)

МЕТОД - _____

_____
_____

МЕТОД ВИХОВАННЯ - _____

_____
_____

ПРИЙОМ ВИХОВАННЯ - _____

_____
_____

ЗАСІБ ВИХОВАННЯ - _____

_____
_____

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ - _____

_____
_____
_____

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ СУСПІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ - _____

_____
_____
_____

МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ І КОРЕКЦІЇ ПОВЕДІНКИ - _____

_____
_____
_____

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ І САМОКОНТРОЛЮ - _____

_____
_____
_____

ТЕМА 2.3. ФОРМУВАННЯ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ОСОБИСТІСТЬ ШКОЛЯРА

Мета: розкрити розуміння колективу як мети і засобу виховання школярів, впливу колективу на особистість; показати динаміку та логіку розвитку колективу; формувати у студентів професійно-педагогічні вміння формування учнівського колективу, вибору педагогічно доцільної системи методів виховного впливу на особистість і колектив відповідно поставлених завдань.

Обладнання: таблиці “Структура загальношкільного колективу”, “Етапи розвитку колективу”, опорна схема заняття, картки з педагогічними завданнями.

Базові поняття теми: група; колектив; учнівський колектив; загальношкільний колектив; ознаки колективу; функції колективу; структура дитячого колективу; етапи розвитку колективу; закони життя, стиль, тон дитячого колективу; система перспективних ліній; закон паралельної дії; суспільна думка.

Методичне забезпечення.

Теоретичні методи: категорійний аналіз понять «колектив», «група»; конструювання визначень; абстрагування, порівняння, оцінка; структурування інформації.

Практичні методи: проблемні питання, індивідуальні завдання, розв’язування педагогічних задач, тестові завдання.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Сутність, ознаки, функції колективу.
2. Вплив колективу на особистість дитини. Структура дитячого, загальношкільного колективу.
3. Процес розвитку колективу. Система перспективних ліній.
4. Закони життя, стиль, тон дитячого колективу.
5. Педагогіка паралельної дії.

II. Виконання практичних завдань.

III. Розв’язування педагогічних задач.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Болдирев Н.М. Методика воспитательной работы в школе: Учеб. пособие. – М.: Просвещение, 1984. – 223 с.
2. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с. – С. 94-135; 172-203
3. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1993. – 320 с. – Ч. II.

4. *Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти* // Інформаційний збірник Міністерства освіти України.- 1996. – № 13. – С. 2-16.
5. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навч. посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. – Харків, 1997. – С. 84 – 102.
6. Макаренко А.С. Методы воспитания // О воспитании. – М.: Политиздат, 1990. – С. 42-47, 284-290.
7. Макаренко А.С. О воспитании. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.
8. Подласый В.И. Педагогика. Новый курс: Учебник: В 2-х кн. – М.: Изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн.2: „Процесс воспитания”. – 256 с. – С. 93-136.
9. Практична педагогіка виховання: Посібник з теорії та методики виховання / За ред. М.Ю. Красовицького. – Київ – Івано-Франківськ: ПЛАЙ, 2000. – С. 133-156.
10. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. – К., 1975.
11. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2000. – С. 355 – 373.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО КОНСПЕКТУВАННЯ

1. Макаренко А.С. Методика организации воспитательного процесса // О воспитании. – М.: Политиздат, 1990. – С. 141-159.
2. Сухомлинський В.О. Мудра влада колективу. – К.: Рад. школа, 1975.

ПІДГОТУВАТИ ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ЗА ТЕМАМИ:

1. Методика колективних творчих справ.
Джерело: Іванов І.П. Воспитывать коллективистов // Педагогический поиск / Сост. И.Н. Баженова. – 2-е изд. – М.: Педагогика, 1988. – С. 316-381.
2. Етапи становлення колективу.
Джерело: А.Н.Лутошкин. Как вести за собой. – М.: Просвещение, 1978. – С. 6-12.

ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

1. Дайте визначення ключових понять теми: колектив, первинний колектив, структура колективу, система перспективних ліній, педагогіка паралельної дії.
2. Визначте етапи розвитку колективу.
3. Назвіть ознаки розвинутого дитячого колективу.
4. У чому полягає взаємозумовленість розвитку особистості та колективу ?

5. Поясніть закони та правила життя дитячого колективу.

6. Поясніть, як особистісні перспективи взаємопов'язані з колективними? Як необхідно здійснювати перехід від простих перспектив до складніших?

7. Проаналізуйте структуру загальношкільного колективу. Які умови й шляхи його формування?

8. Проаналізуйте специфіку процесу виховання "у колективі і через колектив".

9. Поясніть причини відсутності розвинутих колективів у багатьох сучасних школах.

10. Зробіть порівняльний аналіз гуманістичного та авторитарного підходів щодо сутності впливу колективу на особистість.

11. Зробіть висновки щодо важливості колективу для формування особистості.

12. Заповніть схему:

Мета _____ _____ _____ _____ _____ _____
--

Засіб _____ _____ _____ _____ _____ _____

Заповніть схему «Етапи розвитку колективу»:

Основний критерій: _____	Система перспективних ліній: _____ _____ _____ _____	
	ІІІ ЕТАП	Засіб впливу на особистість та колектив - _____ _____ Завдання: _____ _____ _____ _____ _____
	ІІ ЕТАП	Засіб впливу на особистість та колектив _____ _____ Завдання: _____ _____ _____ _____ _____ _____
	І ЕТАП	Засіб впливу на особистість та колектив - _____ _____ Завдання: _____ _____ _____ _____ _____ _____

Заповніть схему «*Закони розвитку колективу*»:

<p>Основний закон розвитку колективу</p>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>Закон паралельної педагогічної дії</p>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>Закон спадкоємності поколінь</p>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>Стиль і тон у дитячому колективі</p>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

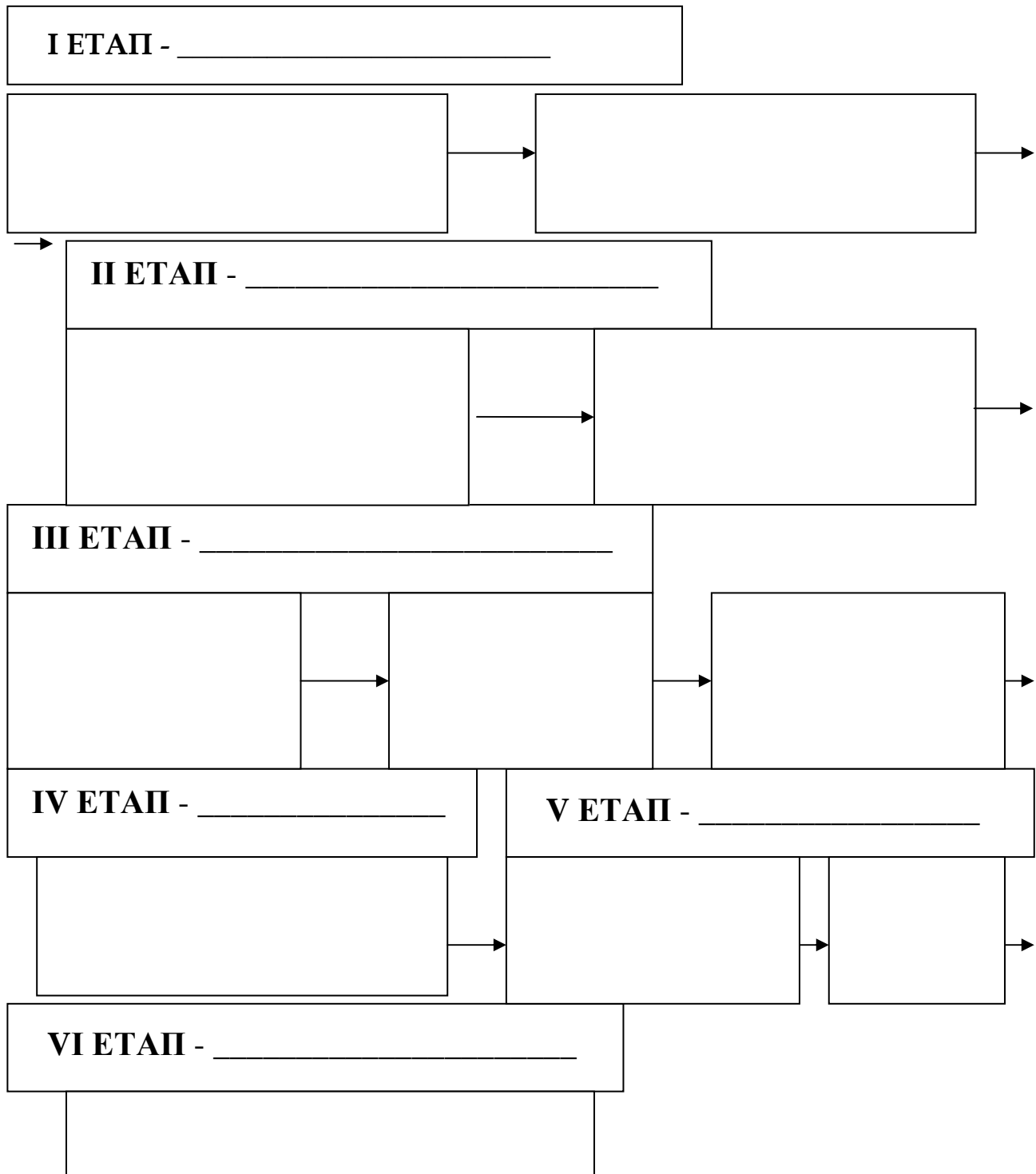
Методика колективних творчих справ

1. Опрацювати сутність методики колективних творчих справ за книгами

а) Иванов И.П. Энциклопедия коллективных творческих дел. – М.: Педагогика, 1989.

б) Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1997. – С. 94-135; 172-203.

2. Заповнити схему основних етапів здійснення методики КТС:

ОГЛЯД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРЕСИ

НАЗВА: _____

ВИХІДНІ ДАНІ: _____

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: _____

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЩО РОЗГЛЯДАЮТЬСЯ _____

ВАШ ПЕДАГОГІЧНИЙ СЛОВНИК
(знайти і виписати визначення таких понять)

ГРУПА - _____

_____

КОЛЕКТИВ - _____

_____

ОЗНАКИ КОЛЕКТИВУ - _____

_____

ОСНОВНИЙ ЗАКОН ЖИТТЯ КОЛЕКТИВУ - _____

_____

ПРИНЦИП ПАРАЛЕЛЬНОЇ ДІЇ - _____

_____

СИСТЕМА ПЕРСПЕКТИВНИХ ЛІНІЙ - _____

_____

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ КОЛЕКТИВУ:

КРИТЕРІЙ - _____

I ЕТАП: _____

_____

II ЕТАП: _____

_____

III ЕТАП: _____

_____

_____

АКТИВ КОЛЕКТИВУ - _____

_____

СТРУКТУРА ШКІЛЬНОГО ДИТЯЧОГО КОЛЕКТИВУ - _____

_____

КОЛЕКТИВНА ТВОРЧА СПРАВА - _____

_____

_____

МЕТОДИКА КТС - _____

_____

_____

_____

ЗАКОНИ ЖИТТЯ КОЛЕКТИВУ - _____

_____

_____

_____

_____

Навчально-методичне видання

Антонова Олена Євгеніївна

**Загальна педагогіка.
Робочий зошит.**

Посібник-практикум

Житомир
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Комп'ютерний макет: Антонова О.Є.

Надруковано з авторського оригінал-макета.

Підписано до друку _____. Формат 60х90/16. Ум. друк. арк. ____
Обл. вид. арк. Друк різнографічний. Зам. _____. Наклад _____.

Поліграфічний центр ЖДУ, вул. Велика Бердичівська, 40